

Община Момчилград
ОБЩИНСКА ПРОГРАМА ПО
ЕНЕРГИЙНА ЕФЕКТИВНОСТ
2024 – 2029 г.

Юни, 2024 г.

Съдържание:

1. ВЪВЕДЕНИЕ.....	
2. ОСНОВАНИЕ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ.....	
3. НОРМАТИВНА БАЗА.....	
3.1. Директиви на Европейския съюз в областта на енергийната ефективност.....	
3.2. Закон за енергийната ефективност.....	
3.3. Закон за енергията от възобновяеми източници.....	
3.4. Закон за енергетиката.....	
3.5. Закон за устройство на територията.....	
4. ОБЩ ПРОФИЛ НА ОБЩИНА МОЧИЛГРАД.....	
4.1. Географско местоположение и климат.....	
4.2. Демографско състояние.....	
4.3. Енергийна инфраструктура.....	
5. ПОЛИТИКА В ОБЛАСТТА НА ЕНЕРГИЙНАТА ЕФЕКТИВНОСТ НА ОБЩИНА МОЧИЛГРАД.....	
5.1. Политика в областта на енергийната ефективност на Община Момчилград в периода на действие на Програмата (2024 – 2029 г.).....	
6. СЪСТОЯНИЕ НА ЕНЕРГИЙНОТО ПОТРЕБЛЕНИЕ В ОБЩИНА МОЧИЛГРАД.....	
6.1. Сграден фонд на Община Момчилград.....	
6.2. Системи за улично и парково осветление на Община Момчилград.....	
7. ЦЕЛИ И ОБХВАТ НА ПРОГРАМАТА ПО ЕНЕРГИЙНА ЕФЕКТИВНОСТ НА ОБЩИНА МОЧИЛГРАД.....	
7.1. Цели на Община Момчилград в областта на повишаване на енергийната ефективност.....	
7.2. Цели на Община Момчилград в областта на комбиниране на енергоспестяващи мерки и мерки за оползотворяване на енергия от възобновяеми източници /сгради с близко до нулево потребление на енергия/.....	
8. ИЗБОР НА ДЕЙНОСТИ И МЕРКИ.....	
8.1. Дейности във връзка с изпълнение на нормативните изисквания по Закона за енергийната ефективност.....	
8.2. Избор на енергоспестяващи мерки на приоритетни обекти от сградния фон на Община Момчилград.....	

- 8.3. Избор на мерки за повишаване на енергийната ефективност на уличното и парковото осветление на Община Момчилград.....
- 9. ОЧАКВАНИ ЕФЕКТИ ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕТО.....
- 9.1. Приоритетни цели.....
- 10. ЕТАПИ НА ИЗПЪЛНЕНИЕ. РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ДЕЙНОСТИТЕ ЗА СРОКА НА ДЕЙСТВИЕ НА ПРОГРАМАТА.....
- 11. ИЗТОЧНИЦИ НА ФИНАНСИРАНЕ.....
- 12. НАБЛЮДЕНИЕ И КОНТРОЛ.....
- 13. ОТЧЕТ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО.....
- 14. ЗАКЛЮЧЕНИЕ.....

Списък с използваните абривиатури

МЕ Министерство на енергетиката

МРРБ Министерство на регионалното развитие и благоустройството

МОСВ Министерство на околната среда и водите

НСИ Национален статистически институт

АУЕР Агенция за устойчиво енергийно развитие

ОА Общинска администрация

ФЕЕВИ Фонд за енергийна ефективност и възобновяеми източници

КЕВР Комисия за енергийно и водно регулиране

ЕСО-ЕАД „Електроенергиен системен оператор“ ЕАД

ЕРП Електроразпределително предприятие

МСП Малки и средни предприятия

ПЧП Публично-частно партньорство

ЕС Европейски съюз

ЕБВР Европейска банка за възстановяване и развитие

ЕФРР Европейски фонд за регионално развитие

ВИЕ Възобновяеми източници на енергия

ЕЕ Енергийна ефективност

ЕСМ Енергоспестяващи мерки

ДПЕ Децентрализирано производство на енергия

ЕЕС Електроенергийна система

ЕЦ Електрическа централа

ВЕЦ Водоелектрическа централа

ВяЕЦ Вятърна електроцентрала

ФЕЦ Фотоволтаична централа

ТЕЦ Топлоелектрическа централа

Кв.км Квадратни километри

РЗП Разгъната застроена площ

kV Киловолт

kW Киловат

MW Мегават

kWh Киловатчас

MWh Мегаватчас

GWh Гигаватчас

ПЕП Първично енергийно потребление

КЕП Крайно енергийно потребление

1. Въведение

Най-типичната роля за всяка община е тази на потребител на енергия. Това е функцията, която е най-пряко свързана със задълженията на общините и по отношение на която се очаква те да поемат инициативата. Потреблението на енергия в общините обикновено обхваща следните основни сфери:

1. общински сгради – административни центрове, училища, спортни съоръжения, медицински заведения и заведения за социални грижи, жилищни сгради (общински и други жилищни обекти, отпуснати за обществени нужди);
2. транспорт – служебни коли, коли за извозване на отпадъците, коли за почистване на улиците, обществен градски и извънградски транспорт (дотолкова, доколкото той се субсидира от общината);
3. комунални услуги – улично осветление, водоснабдяване и канализация.

Едновременно със стремежа към разширяване на спектъра от услуги и подобряване на тяхното качество, общините се опитват да намалят разходите за предоставянето на тези услуги. Тъй като енергията представлява значителен компонент от цената на повечето предлаганите от общините услуги – транспорт, медицинско обслужване, образование и т.н., намаляването на потреблението на енергия е основният инструмент за намаляване на разходите за предоставяните общински услуги.

Общините, освен това, са основни отговорни институции и по трите стълба на устойчивото развитие - икономическо развитие, социална политика и околна среда, и в тази връзка от тяхна страна са необходими усилия за:

1. предприемането на действия за намаляване потреблението на енергия на глава от населението, на тип услуга или на фирма (без ущърб за качеството);
2. изпълнението на мерки за постигането на тази цел (например чрез управление на енергия в сферата на потреблението);
3. корекция на производството и доставката на енергия в зависимост от крайното потребление на енергия (планиране с минимални разходи);
4. разглеждане на потреблението на енергия, като неразделна съставна част от общата за държавата политика за производство и разпределение на енергия.

Целта на програмите по енергийна ефективност и в частност на Програмата по енергийна ефективност на Община Момчилград за периода 2024-2029 г. е да бъдат концентрирани усилията за устойчиво енергийно планиране и управление, като се работи последователно и систематично в следните насоки:

- Повишаване на енергийната ефективност на сградния фонд на Община Момчилград и постигане в резултат на това на високи нива на енергийни спестявания чрез мащабно прилагане на мерки за подобряване на енергийните им характеристики при спазване на съотношението „разходи – ефективност“;
- Повишаване на енергийната ефективност на системите за улично осветление на Община Момчилград при запазване, респективно – увеличаване на степента на осветеност на населените места в рамките на Общината;
- Реализация на преки финансови ползи за общинския бюджет от въвеждане на мерките за повишаване на енергийната ефективност на сградния фонд и системите за улично и осветление;
- Постигане на високо ниво на енергийни спестявания в първичното и в крайното потребление на енергия на сградния фонд при повишаване на комфорта на обитаване;
- Значително намаляване на емисиите на парникови газове в атмосферния въздух, пряко водещо до подобряване на екологичното състояние и намаляване на рисковете от повишаване на заболяемостта;

- Осъществяване на ефективен мониторинг – управление по енергийна ефективност, чрез прилагане на успешни европейски и световни практики в областта на енергийната ефективност;

- Разработване на механизми за създаване и налагане на устойчиви поведенчески модели на крайните клиенти на енергия за ефективно използване на енергията посредством провеждане на обучения и разработване на инструкции за ползване на системи за отопление, охлаждане, осветление и др. от крайните потребители на енергия в сгради-общинска собственост (административни, детски градини и ясли, училища, сгради за здравеопазване, спорт и др.);

- Създаване на условия за устойчиво планиране и развитие на Община Момчилград в областта на ефективното потребление на енергия и оползотворяването на енергия от възобновяеми източници.

Изпълнението на Програмата ще доведе до успешна реализация на регионалните и национални цели в областта на енергийната ефективност, заложи в краткосрочните, средносрочните и дългосрочните национални планове и програми, които са базирани на общите политики на ЕС за постигане на глобалните цели на Съюза за периода 2020-2050 година, заложи в т.нар. „Зелена сделка“.

Европейската зелена сделка, в широкия си смисъл, е насочена към постигане на климатично неутрална икономика до 2050 г. чрез реализацията на следните приоритети:

1. „Климатично неутрална“ Европа: Това е всеобхватната цел на Европейската зелена сделка. Европейският съюз ще се стреми да постигне нулеви нетни емисии на парникови газове до 2050 г. Цел, която ще бъде подпомогната от „Европейски закон за изменение на климата“, приет от Европейския парламент през 2021 г. Това означава актуализиране на климатичната амбиция на ЕС за 2030 г. с намаляване на емисиите на парникови газове с до 50-55 % спрямо нивата от 1990 г., което да замени настоящата цел от 40 %. Цифрата от 55 % ще бъде обект на анализ при спазване на съотношението „разходи – ефективност“.

2. Кръгова икономика: Планът включва устойчива продуктова политика с „предписания как да се произвеждат стоки“ чрез използване на по-малко суровини и материали и при наличието на гаранция, че тези суровини и материали могат да бъдат използвани повторно и да бъдат рециклирани.

3. Реновиране на сградите: Това е една от водещите програми на Зелената сделка. Основната цел е „минимум да се удвои или дори утрои“ степента на обновяване на сградите.

4. Нулево замърсяване: Целта е да се постигне „околна среда без замърсители“ до 2050 г.

5. Екосистеми и биоразнообразие: Включва мерки за справяне със замърсяването на почвата и водите, както и нова стратегия за горите.

6. Стратегия „От фермата до вилцата“: Включва планове за значително намаляване използването на пестициди, торове и антибиотици.

7. Транспорт: Краткосрочната цел за сектор „Транспорт“ е достигането на 95 gCO₂/ км. до 2022 г., а дългосрочната цел - достигане на нулеви стойности през следващите 10 години, на базата на използването на устойчиви алтернативни горива (биогорива и водород), както и за повишаване на достъпността на електротранспорта и осигуряване на достъп до обществени зарядни станции.

8. Финанси: Европейската комисия предлага „Механизъм за справедлив преход“, който в рамките на „Зелената сделка“ да включва в себе си финансови инструменти в размер на 100 милиарда Евро, както следва:

- Фонд за справедлив преход, който ще мобилизира средства от бюджета на регионалната политика на ЕС;
- Програмата „InvestEU“ с финансиране, идващо от Европейската инвестиционна банка;
- Финансиране от Европейската инвестиционна банка, идващо от собствения капитал на Банката.

Целта е към всяко Евро, изразходвано от Фонда за справедлив преход регионите да получат принадена стойност в размер на 2 или 3 Евро. В този контекст насоките на ЕС за държавна помощ ще бъдат преразгледани по такъв начин, че националните правителства да могат пряко да подкрепят инвестициите в чиста енергия с одобрението на Дирекцията за конкуренция на ЕК.

9. Научни изследвания, разработки и иновации: С предложен бюджет от 100 милиарда Евро за периода до 2027 г. програмата за изследвания и иновации Horizon Europe също ще допринесе за Зелената сделка. От финансирането за научни изследвания 35 % ще бъдат заделени за създаването на технологии, благоприятни за климата.

10. Външни отношения: Дипломатическите усилия на ЕС ще бъдат мобилизирани в подкрепа на „Зелената сделка“ в отношенията на Съюза с трети страни.

Основен инструмент за реализация на политиките на ЕС и на всяка една страна-член се явява именно прилагането на икономически оправдани технологии за повишаване на енергийната ефективност, както в сградите – ново строителство, така и в съществуващия сграден фонд. Европейският съюз се ангажира да разработи устойчива, конкурентноспособна, сигурна и декарбонизирана енергийна система.

Регламент (ЕС) 2018/1999, по силата на който беше създаден Енергийният съюз задава и рамката за политиките в областта на ограничаване изменението на климата и енергетиката с хоризонт до 2030 г., а именно – поне 40 % намаление в сравнение с базисната 1990 г. на вътрешните емисии на парникови газове, генерирани от цялата икономика, както и увеличаване на дела на енергията от възобновяеми източници в брутно крайно потребление на енергия в същия времеви хоризонт. Заложените в Регламента цели са в съответствие с амбициите на равнище ЕС за подобряване на европейската енергийна сигурност, повишаване на конкурентноспособността и създаване на условия за устойчивост.

В дългосрочен порядък ЕС се ангажира с разработването на устойчива, конкурентноспособна, сигурна и декарбонизирана енергийна система до 2050 г. – постигане на нетни нулеви емисии на парникови газове в рамките на Съюза, както и отрицателни емисии след този период. За да бъде постигната тази цел, страните-членки следва да въведат законодателни мерки, насочени към постигане на дългосрочната цел за емисиите на парникови газове и декарбонизиране на сградния фонд, на който се дължат приблизително 36 % от емисиите на CO₂ в Съюза. И освен това, страните-членки трябва да се стремят към икономически ефективно равновесие между декарбонизиране на доставките на енергия и намаляване на крайното потребление на енергия.

Постигането на посочените по-горе цели изисква въвеждането и изпълнението на редица мерки, както на държавно, така и на местно ниво, а също така и перманентен мониторинг посредством определянето на показатели за напредъка, съобразени с националните условия на развитие.

2. Основание за разработване

Настоящата програма е изготвена на основание чл. 12, ал. 2 и следващи от Закона за енергийната ефективност (обн., ДВ, бр. 35 от 15.05.2015 г., в сила от 15.05.2015 г.), въвеждащ в българското законодателство Директива 2012/27/ЕС относно енергийната

ефективност. В т. 18 от преамбюлната част на Директива 2012/27/ЕС е предвидено, че държавите-членки следва да насърчават общините и другите публични органи да приемат **интегрирани и насочени към устойчиво развитие планове за енергийна ефективност** с ясни цели. В тази връзка и на основание чл. 11, ал. 2 от Закона за енергийната ефективност, програмите по енергийна ефективност се явяват функция и пряко продължение на регионалните планове за развитие и в частност на плановете за интегрирано развитие на общините, чиято нормативна уредба се съдържа в Закона за регионалното развитие. Предвид тясната връзка между политиките по енергийна ефективност и оползотворяването на енергията от възобновяеми източници и биогорива, съществува тясна взаимовръзка между програмите по енергийна ефективност и краткосрочните и дългосрочни програми по възобновяеми източници и биогорива, която задължително следва да бъде взета под внимание при разработване на всеки един от тези стратегически документи.

Изготвянето на регионалните планове за развитие, плановете за интегрирано развитие на общините, както и на програмите по енергийна ефективност, и програмите по оползотворяване на енергията от възобновяеми източници е и един от приоритетите на кохезионната политика на Европейския съюз за периода до 2030 г. и след това. Чрез устойчиви енергийни проекти и стратегии за изпълнението на тези програми, кохезионната политика превръща екологичните предизвикателства – осигуряване качеството на атмосферния въздух, ограничаване изменението на климата и управление на енергийните ресурси, във възможност за развитие на регионите и превръщането им в по-атрактивно място за инвестиции и създаване на нови работни места.

През 2020 г. изтече срокът на действие на текущите национални програми в областта на енергийната ефективност:

1. Национална стратегия по енергийна ефективност на Република България;
2. Национален план за действие по енергийна ефективност;
3. Национален план за сгради с близко до нулево потребление на енергия;
4. Национална дългосрочна програма за насърчаване на инвестиции за изпълнение на мерки за подобряване на енергийните характеристики на сградите от обществения и частния национален жилищен и търговски сграден фонд.

Като се има предвид, че по аргумент от чл. 12, ал. 1- ал. 3 от Закона за енергийната ефективност, тези документи са основополагащи при изготвянето на програмите по енергийна ефективност, както и че до този момент актуални техни версии не са издавани, настоящата Програма се базира върху принципите, заложи в Директивите на ЕС от Третия либерализационен пакет „Енергетика и климат“ и Четвъртия либерализационен пакет „Чиста енергия за всички европейски граждани“, както и на основните документи за сектор „Енергетика“, приети на национално ниво след 2020 г.:

- ✓ Директива 2010/31/ЕС относно енергийните характеристики на сградите;
- ✓ Директива 2012/27/ЕС относно енергийната ефективност;
- ✓ Директива (ЕС) 2018/844 относно изменение на Директива 2010/31/ЕС за енергийните характеристиките на сградите и Директива 2012/27/ЕС за енергийната ефективност;
- ✓ Директива (ЕС) 2018/2002 относно изменение на Директива 2012/27/ЕС за енергийната ефективност;
- ✓ Директива (ЕС) 2023/ 1791 за енергийната ефективност и за изменение на Регламент (ЕС) 2023/ 955;
- ✓ Директива (ЕС) 2024/ 1275 относно енергийните характеристики на сградите;

- ✓ Директива (ЕС) 2018/2001 за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници;
- ✓ Стратегия за устойчиво енергийно развитие на Република България до 2030 г. с хоризонт до 2050 г.;
- ✓ Интегриран план в областта на енергетиката и климата на Република България за периода 2021-2030 г.;
- ✓ Национален план за възстановяване и устойчивост;
- ✓ Дългосрочна национална стратегия за подпомагане обновяването на националния сграден фонд от жилищни и нежилищни сгради до 2050 г.

1. Нормативна база

1.1. Директиви на Европейския съюз в областта на енергийната ефективност

Основните Директиви, пряко свързани с управлението по енергийна ефективност (енергиен мениджмънт) в общините са Директива 2010/31/ЕС относно енергийните характеристики на сградите и Директива 2012/27/ЕС относно енергийната ефективност.

- **Директива 2010/31/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 19.05.2010 г. относно енергийните характеристики на сградите:**

Целта на Директивата е да се подобрят енергийните характеристики на сградите в рамките на държавите-членки на ЕС, като се вземат предвид външните климатични и местни условия, както и изискванията за параметрите на вътрешния въздух при стриктно спазване на съотношението “разходи-ефективност“.

Директивата въвежда изискване за привеждане на съществуващия сграден фонд в държавите-членки до „сгради с близко до нулево потребление на енергия“. Това означава подобряване на енергийните характеристиките на сградите до максимално възможния клас на енергопотребление по скалата на класовете за енергопотребление за съответната сграда при съобразяване с действащите технически правила и норми към датата на въвеждането ѝ в експлоатация плюс задължително условие за оползотворяване на енергия от възобновяеми източници за задоволяване на енергийните потребности на обитателите на сградата.

Директивата въвежда задължение за всяка една от държавите-членки да даде легална дефиниция на понятието „сграда с близко до нулево потребление на енергия“. В изпълнение на тази разпоредба от Директивата през 2015 г. в Наредба № 7 за енергийна ефективност на сгради беше въведено национално определение на понятието „сгради с близко до нулево потребление на енергия“. Съгласно § 1, т. 31 от Допълнителната разпоредба на Наредба № 7, **“Сграда с близко до нулата потребление на енергия”** е сграда, която отговаря едновременно на следните условия:

- а)** енергопотреблението на сградата, определено като първична енергия, отговаря на клас А от скалата на класовете на енергопотребление за съответния тип сгради;
- б)** не по-малко от 55 % от потребната (доставената) енергия за отопление, охлаждане, вентилация, гореща вода за битови нужди и осветление е енергия от възобновяеми източници, разположени на място на ниво сграда или в близост до сградата.

- **Директива (ЕС) 2024/ 1275 относно енергийните характеристики на сградите**

Новата Директива за енергийните характеристики на сградите **определя рамката за държавите-членки за намаляване на емисиите и потреблението на енергия в сградите в целия ЕС** – от домовете и работните места до училищата, болниците и други обществени сгради. В Директивата се определят **амбициозни цели за намаляване на общото потребление на енергия в сградите в целия ЕС**, като се вземат предвид

националните особености. Тя предоставя на държавите-членки свобода да избират към кои сгради да се насочат и какви мерки да предприемат.

Всяка държава-членка следва да приеме своя национална крива за намаляване на средното потребление на първична енергия от жилищни сгради с 16 % до 2030 г. и с 20-22 % до 2035 г. До 2030 г. ще трябва да бъдат санирани 16 % от нежилищните сгради, които имат най-лоши характеристики, а до 2033 г. — онези 26 % от общия брой сгради за съответната държава-членка, които имат най-лоши характеристики.

Държавите-членки ще имат възможност да освобождават определени категории жилищни и нежилищни сгради от тези задължения, включително исторически сгради или ваканционни жилища. Гражданите ще получат подкрепа в усилията си да подобрят своите домове. Директивата изисква да се предлага обслужване на едно гише за консултации относно санирането на сгради, а разпоредбите във връзка с публичното и частното финансиране ще направят санирането по-достъпно и по-лесно осъществимо.

Директивата ще **засили енергийната независимост на Европа** в съответствие с Плана REPowerEU, като намали използването на вносни изкопаеми горива. Новата Директива относно енергийните характеристики на сградите превръща нулевите емисии в стандарт за новите сгради. **Всички нови жилищни и нежилищни сгради трябва да са с нулеви емисии от изкопаеми горива на място**, считано от 1 януари 2028 г. за сгради, които са публична собственост, и от 1 януари 2030 г. за всички други нови сгради, с възможност за специфични изключения. Въвеждат се и нови разпоредби за **постепенно премахване на изкопаемите горива от отоплението в сградите** и за насърчаване внедряването на инсталации за оползотворяване на слънчева енергия, като се вземат предвид националните обстоятелства. Държавите-членки са длъжни, също така, да гарантират, че новите сгради са „**подготвени за слънчева енергия**“. Субсидиите за инсталирането на самостоятелни котли, захранвани с изкопаеми горива, няма да бъдат разрешени, считано от 1 януари 2025 г.

Директивата **стимулира и широкото навлизане на устойчивата мобилност** чрез въвеждането на разпоредби за **предварително окабеляване, зарядни точки за електромобили и места за паркиране на велосипеди.**

По-доброто планиране на санирането и техническата и финансовата подкрепа ще бъдат от решаващо значение за задействането на вълна на саниране в целия ЕС, и това е предвидено в Директивата. За да се води **борба с енергийната бедност** и да се понижат сметките за енергия, мерките за финансиране ще трябва да стимулират и съпътстват санирането и да бъдат насочени по-специално към уязвимите енергийно бедни клиенти и сградите с най-лоши характеристики, в които живеят по-голям дял от енергийно бедните домакинства.

- **Директива 2012/27/ЕС относно енергийната ефективност:**

Основната цел на тази Директива е да допринесе за постигане на целите на ЕС за повишаване енергийната ефективност чрез постигане на икономии на енергия в първичното и крайното потребление на енергия в размер на 20 % до 31.12.2020 г. спрямо базисната 1990 г.

За изпълнение на целта, в чл. 7 от Директивата се въвежда схема за задължения за енергийни спестявания, по силата на която изпълнението на целта се реализира посредством разпределянето ѝ, като индивидуални цели за енергийни спестявания между търговците с енергия, които са определени, като задължени лица.

- **Директива (ЕС) 2018/844 относно изменение на директива 2010/31/ЕС за енергийните характеристики на сградите и Директива 2012/27/ЕС за енергийната ефективност:**

С измененията, предвидени в тази Директива, е поставена основата на краткосрочно (до 2030 г.), средносрочно (до 2040 г.) и дългосрочно (до 2050 г.) планиране на политиките на ЕС и страните-членки в следните възлови направления:

- Намаляване на емисиите на парникови газове в края на 2030 г. с 50-55 % спрямо 1990 г.;
- Въвеждане в експлоатация на жилищни сгради и сгради за обществено обслужване (ново строителство) с близко до нулево потребление на енергия;
- Постигане на оптимални енергийни характеристики на съществуващия сграден фонд при изпълнение на основно обновяване и основен ремонт, като при възможност и доказана икономическа целесъобразност стремежът е сградите да покрият или максимално да се доближават до критериите за сградите с близко до нулево потребление на енергия.

- **Директива (ЕС) 2018/2002 относно изменение на Директива 2012/27/ЕС за енергийната ефективност:**

Директивата установява обща рамка от мерки за насърчаване на енергийната ефективност, за да се гарантира изпълнението на водещите цели на ЕС от 20 % за 2020 г. и от най-малко 32,5 % за 2030 г. и се създават допълнителни условия за подобрене на енергийната ефективност след тези дати. Всяка страна-членка определя индикативен национален принос в областта на постигане на целта за енергийни спестявания на Съюза до 2030 г. Страните-членки нотифицират този принос пред Европейската комисия, като част от своите интегрирани национални планове в областта на енергетиката и климата. Интегрираният национален план в областта на енергетиката и климата на Република България за периода 2021-2030 г. предвижда като индикативен национален принос по отношение на енергийната ефективност постигане на намаляване потреблението на първична енергия до 2030 г. с 27,89 %, а икономията на крайна енергия, заложената в плана за този времеви хоризонт е 31,67 %. Като основа за изчисляване на заложените цели се ползва референтният сценарий PRIMES 2007.

- **Директива (ЕС) 2023/ 1791 за енергийната ефективност и за изменение на Регламент (ЕС) 2023/ 955 (нова Директива за енергийната ефективност):**

Новата Директива за енергийната ефективност (ЕС) 2023/1791 бележи последната стъпка в законодателния процес, който започна с предложението на Европейската комисия през юли 2021 г. като част от пакета "Fit for 55", който беше допълнен с допълнително предложение като част от плана REPowerEU през май 2022 г.

С Директивата се въвеждат редица мерки, които да спомогнат за ускоряване на енергийната ефективност, включително възприемане на принципа "енергийната ефективност на първо място" в енергийните и неенергийните политики.

Промените в сравнение с предходните директиви 2018/2002 и 2012/27/ЕС включват следното:

- Определяне на правно обвързваща цел на ЕС за намаляване на крайното потребление на енергия в ЕС с 11,7 % до 2030 г. (спрямо референтния сценарий за 2020 г.). Това включва изискването всяка държава членка да определи своя индикативен национален принос въз основа на обективни критерии, отразяващи националните условия. Ако националните приноси не достигнат целта на ЕС, Комисията прилага механизъм за недостиг.

- Увеличаване на годишните икономии на енергия от 0,8 % (понастоящем) на 1,3 % (2024-2025 г.), след това на 1,5 % (2026-2027 г.) и на 1,9 % от 2028 г. нататък. Това означава средно 1,49 % нови годишни икономии за периода 2024-2030 г.
- Задължаване на държавите членки да дават приоритет на уязвимите потребители и социалните жилища в обхвата на своите мерки за икономия на енергия. В тази връзка Директивата съдържа дефиниция на понятието „енергийна бедност“. По смисъла на чл. 2, т. 52 от Директивата „енергийна бедност“ означава липсата на достъп на дадено домакинство до основни енергийни услуги, осигуряващи основно ниво и достоен стандарт на живот и здраве, включително достатъчно отопление, топла вода, охлаждане, осветление и енергия за домакински уреди, в съответния национален контекст и при наличната национална социална политика и други значими национални политики, като това състояние се дължи на съчетание от фактори, включително най-малко на финансова недостъпност, недостатъчен разполагаем доход, високи енергийни разходи и ниска енергийна ефективност на жилищата;
- Въвеждане на цел за годишно намаляване на потреблението на енергия от 1,9 % за публичния сектор като цяло.
- Разширяване на задължението за годишно обновяване на сградите с 3 % до всички нива на публичната администрация.
- Въвеждане на различен подход, основан на потреблението на енергия за предприятията, които трябва да имат система за енергиен мениджмънт или да извършват енергийни одити.
- Въвеждане на ново задължение за мониторинг на енергийните характеристики на централите за данни, като се създаде база данни на равнище ЕС, в която да се събират и публикуват данни.
- Насърчаване на местните планове за отопление и охлаждане в по-големите общини.
- Постепенно увеличаване на ефективното потребление на енергия за отопление или охлаждане, също и при централното отопление.
- **Директива (ЕС) 2018/2001 за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници:**

В резултат на това, че политиките в областта на енергийната ефективност и насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници са взаимно свързани, както и в подкрепа на изискването на Директива 2010/ 31/ЕС за привеждане на съществуващия сграден фонд в сгради с близко до нулево потребление на енергия, Директива (ЕС) 2018/2001 предвижда облекчени процедури и при възможност използване на европейски и национални схеми за подпомагане от лица от потребители, които желаят да станат потребители на собствена електрическа енергия от възобновяеми източници. Освен това, Директивата предвижда възможност за учредяване на общности за възобновяема енергия от крайните потребители на енергия и в частност битовите потребители. Съгласно Директивата, общностите за възобновяема енергия имат право да произвеждат, консумират, акумулират и продават енергия от възобновяеми източници, включително чрез споразумения за закупуване на електрическа енергия.

3.2. Закон за енергийната ефективност

Сега действащият Закон за енергийната ефективност (обн., ДВ, бр. 35 от 15.05.2015 г., в сила от 15.05.2015 г.) въведе в българското законодателство разпоредбите на Директива 2012/27/ЕС относно енергийната ефективност. До влизането в сила този закон, общините в Република България се включваха в кръга на задължените лица (в качеството си на

собственици на сгради за обществено обслужване в експлоатация с разгъната застроена площ над 250 м²) и отговаряха за изпълнението на индивидуални цели за енергийни спестявания, като част от задължителната национална цел за енергийни спестявания. Независимо от това, че понастоящем общините не са задължени лица, Законът за енергийната ефективност предвижда редица задължения за тях, а именно:

3.2.1 Управление на потреблението на енергия (енергиен мениджмънт)

Член 63, ал. 1 от Закона за енергийната ефективност предвижда задължение за собствениците на сгради за обществено обслужване в експлоатация с разгъната застроена площ над 250 м², по отношение на които може да бъде извършено обследване за енергийна ефективност или сертифициране да извършват управление по енергийна ефективност. В тази категория лица се включват и общините в Република България, което на практика означава, че те са длъжни да осъществяват енергиен мениджмънт.

Списъкът от дейности, посредством които се осъществява управлението по енергийна ефективност се съдържа в чл. 63, ал. 2 от Закона за енергийната ефективност и включва:

1. организиране на изпълнението на програмите по енергийна ефективност, както и на други мерки, които водят до енергийни спестявания, и изпълнението на целите, заложи в стратегическите документи в областта на енергийната ефективност, приети от Министерски съвет;
2. организиране изпълнението на енергоспестяващи мерки и въвеждане на системи за мониторинг на енергопотреблението във външното изкуствено осветление и парковото осветление;
3. ежегодно изготвяне на анализи на енергийното потребление и представяне на отчети пред АУЕР.

3.2.2. Задължения по отношение на сградния фонд

а/ Сгради ново строителство

Член 31, ал. 1 Закона за енергийната ефективност предвижда, че изискванията за енергийна ефективност, предвидени в същия закон и в Закона за устройство на територията, се прилагат за всеки инвестиционен проект за:

1. изграждане на сграда;
2. преустройство на сграда, с което се променят енергийните ѝ характеристики;
3. реконструкция, основно обновяване или основен ремонт на сграда, когато се обхващат над 25 на сто от площта на външните ограждащи конструкции и елементи на сградата и се променят енергийните ѝ характеристики.

Енергийните характеристики на нова сграда се удостоверяват със сертификат за енергийни характеристики. Възложителят на нова сграда по смисъла на чл. 161 от Закона за устройство на територията е длъжен да придобие сертификат за енергийни характеристики на тази сграда преди въвеждането ѝ в експлоатация. При продажба или отдаване под наем на нова сграда в нейната цялост или на самостоятелни обекти от нея, продавачът, съответно – наемодателят, са длъжни да представят на насрещната страна по конкретния договор оригинала на сертификата за енергийни характеристики..

Собствениците на нови сгради са длъжни да придобият при условията и по реда на Закона за енергийната ефективност сертификат за енергийна ефективност на сграда в експлоатация в срок не по-рано от 3 и не по-късно от 6 години от датата на въвеждането ѝ в експлоатация.

б/ Сгради в експлоатация

Член 38, ал. 1 от Закона за енергийната ефективност предвижда, че сградите за обществено обслужване в експлоатация с разгъната застроена площ над 250 м² и сградите в експлоатация подлежат на задължително обследване за енергийна ефективност и сертифициране. Собствениците на сгради за обществено обслужване, сред които попадат и общините, са длъжни да изпълняват мерките за достигане на минимално изисквания се клас на енергийно потребление, предписани от обследване за енергийна ефективност, в 3-годишен срок от датата на приемане на резултатите от обследването. При продажба или отдаване под наем на сграда в експлоатация, продавачът, съответно - наемодателят, са длъжни да представят на насрещната страна по конкретния договор оригинала на сертификата за енергийни характеристики на сградата в експлоатация. Сертификатът за енергийни характеристики на сграда в експлоатация е със срок на валидност до 10 години, в зависимост от енергийните характеристики на сградата и годината на въвеждането ѝ в експлоатация. След изтичане на този срок, собственикът на сградата е длъжен да придобие актуален сертификат за енергийни характеристики на сградата.

Сертификатът за енергийни характеристики на сграда в експлоатация подлежи на актуализация и при извършване на следните дейности, водещи до промяна на енергийните характеристики на сградата:

1. преустройство;
2. реконструкция, основно обновяване или основен ремонт, когато се обхващат над 25 на сто от площта на външните ограждащи конструкции и елементи на сградата.

3.2.3. Задължения във връзка с отоплителни инсталации с водогрейни котли и климатични инсталации:

Съгласно Закона за енергийната ефективност, проверката за енергийна ефективност на отоплителни инсталации с водогрейни котли и климатични инсталации в сгради има за цел установяване на нивото на ефективност при тяхната експлоатация и идентифициране на мерки за нейното повишаване.

На проверка по реда на закона подлежат отоплителни инсталации с водогрейни котли в сгради с полезна номинална мощност за отопление на помещения над 20 kW. В зависимост от инсталираната мощност и вида на използваната енергия отоплителните инсталации с водогрейни котли подлежат на задължителна периодична проверка за енергийна ефективност веднъж на:

1. всеки 6 години – за отоплителни инсталации с водогрейни котли на природен газ с единична номинална мощност над 20 kW до 100 kW включително;
2. всеки 4 години – за отоплителни инсталации с водогрейни котли на течно или твърдо гориво с единична номинална мощност над 20 kW до 100 kW включително, и на природен газ с единична номинална мощност над 100 kW.
3. всеки 2 години – за отоплителни инсталации с водогрейни котли на течно или твърдо гориво с единична номинална мощност над 100 kW.

На задължителна проверка подлежат и климатичните инсталации в сгради с номинална електрическа мощност над 12 kW. Периодичността за извършване на проверките на климатични инсталации е веднъж на всеки 4 години.

1.2.4. Задължение за въвеждане на енергоспестяващи мерки в системите за улично и парково осветление:

Законът за енергийната ефективност предвижда, че системите за въшно изкуствено осветление в населени места с население над 20 000 души подлежат на задължително обследване за енергийна ефективност. Обследването се извършва с периодичност веднъж на всеки 4 години.

Общините, в качеството си на собственици на външното изкуствено осветление, са длъжни да извършват управление по енергийна ефективност на това осветление. Основен елемент от дейностите, свързани с управлението по енергийна ефективност, е задължението на общините да организират изпълнението на енергоспестяващи мерки, предписани в докладите от обследване за енергийна ефективност.

3.2.5. Задължения за отчетност:

Общините са длъжни ежегодно да представят пред Изпълнителния директор на АУЕР отчети за изпълнението на програмите си по енергийна ефективност. Съгласно Закона за енергийната ефективност, отчетите се представят не по-късно от 15 декември на текущата отчетна година. Отчетите съдържат описание на дейностите и мерките, посочват размера на постигнатите енергийни спестявания и се представят по утвърден от Изпълнителния директор на АУЕР образец.

3.3. Закон за енергетиката

Със Закона за енергетиката на кметовете на общини се възлагат следните задължения:

1. да изискват от енергийните предприятия на територията на общината прогнози за развитието на потреблението на електрическа и топлинна енергия, и природен газ, програми и планове за електроснабдяване, топлоснабдяване и газоснабдяване.;
2. да осигуряват изграждането, експлоатацията, поддържането и развитието на мрежите и съоръженията за външно изкуствено осветление на територията на общината, предвид обстоятелството, че общините са собственици на това осветление;
3. да предвиждат в общите и подробните устройствени планове благоустройствени работи, необходими за изпълнението на инвестиционните програми за развитие на мрежи и съоръжения на техническата инфраструктура.

Ключов момент от Закона за енергетиката е извеждането на общините в качеството им на небитови потребители на електрическа енергия на либерализирания пазар за електрическа енергия със Закон за изменение и допълнение на Закона за енергетиката (обн., ДВ, бр. 57 от 26.06.2020 г., в сила от 26.06.2020 г.), което предвид рязкото повишаване на цените на електрическата енергия на свободния пазар предполага изпълнението на усилена работа от страна на общините за постигане на относително ниво на енергийна независимост посредством въвеждането на мерки за повишаване на енергийната ефективност и изпълнението на дейности, свързани с оползотворяването на енергия от възобновяеми източници.

3.4. Закон за устройство на територията

Едно от основните изисквания на Закона за устройство на територията е т.нар. „шесто съществено изискване към строежите“ – изискването за енергийна ефективност, въведено през 2005 г. с нормата на чл. 169, ал. 1, т. 6. От същия закон. С въвеждането на това изискване, дейностите, свързани с реализацията на инвестиционни намерения в областта на строежите, в това число и изпълнението на енергоспестяващи мерки в сгради бяха поставени на свършено нова основа. Нещо повече, подзаконовите нормативни актове в областта на енергийната ефективност на сгради, които при действието на отменения Закон за енергийната ефективност бяха издавани само от министъра на енергетиката, понастоящем – при действието на сега действащия Закон за енергийната ефективност, подлежат на издаване от министъра на енергетиката и министъра на регионалното развитие и благоустройството. Типичен пример в това отношение е Наредба № Е-РД-04-2 от 16 декември 2022 г. за обследване за енергийна ефективност, сертифициране и оценка на енергийните спестявания на сгради.

4. Общ профил на Община Момчилград

4.1. Географско местоположение и климат

МЕСТОПОЛОЖЕНИЕ

Община Момчилград е разположена в Южна централна България, област Кърджали. С площта си от 358,124 km² заема 4-то място сред 7-те общините на областта, което съставлява 11,15% от територията на областта. Границите ѝ са следните:

- на север – община Кърджали (14 km);
- на изток – община Крумовград (30 km);
- на юг – община Кирково (36 km);
- на запад – община Джебел (17 km).

Територията на Общината попада изцяло в Източните Родопи. В южна посока, на около 35 км. от административния център гр. Момчилград Общината има връзка с Република Гърция посредством ГКПП „Маказа – Нимфея“. През Общината преминава част от трасето на паневропейския коридор № 9, свързващ Северна Европа с Александрополис, Република Гърция. Този път свързва България и Гърция, както и осигурява връзката на Момчилград с областния център гр. Кърджали.

РЕЛЕФ

Релефът на Общината е ниско планински и хълмист. Средната надморска височина е около 450 м. Най-високата точка е връх Стръмни рид (960 м.), а най-ниската е при язовир „Студен кладенец“ (225 м.).

Територията на Община Момчилград не се отличава с големи залежи на полезни изкопаеми. Около с. Звездел има наличие на оловно-цинкова руда. Регистрирани са и значителни находища на полускъпоценни камъни – опал, ахат и др.

КЛИМАТ

Община Момчилград заема източните части на Родопите, климатът в община Момчилград попада в преходно-средиземноморската климатична област и се характеризира като умереноконтинентален до средиземноморски. Областта се намира под преобладаващо средиземноморско климатично влияние – особено по отношение на средиземноморските циклони. Освен това благодарение на по-голямата си откритост на север през зимното полугодие осезаемо се усеща влиянието на студените континентални въздушни маси, които нахлуват откъм север. Активната циклонална дейност през зимното полугодие е причина както за задържането на относително високо ниво на температурата, така и за увеличаване на валежите, които в по-голямата си част имат фронтален характер. Средната януарска температура е положителна и варира между 1° и 2° С. Понякога изваляванията са твърде интензивни, при което в течение на едно денонощие са наблюдавани до 80 мм на кв. м. валеж.

Именно поради високите зимни и есенни валежи, средногодишните стойности на валежите са сравнително високи и варират между 650 мм и 750 мм на кв.м. В повечето случаи валежите са от дъжд, като сняг вали главно през втората половина на декември, януари и февруари. Редки са случаите, когато снежната покривка остава в продължение на 5-6 дни. Разтопяването на снега обикновено става твърде бързо, което води до прииждане на реките, които понякога имат и стихийен характер.

Въпреки сравнително меката зима затоплянето през пролетта не настъпва много бързо. Докъм средата на април се наблюдават пролетни мразове и слани, като по-на юг термичните условия през пролетта са по-благоприятни и вредоносните мразове и слани се прекратяват по-рано от посочените по-горе срокове. Според Географски Атлас на България (2010г.) средната сума на валежите през пролетта за периода 1976-2005г. е между 150 мм. и 200 мм.

Лятото се характеризира с по-оскъдни валежи, твърде високи екстремни температури, средни юлски температури между 23° и 25° и много слънчеви дни. Именно нахлуването нагорещи тропични въздушни маси обуславят и настъпването на засушливи периоди. Сумата на валежите през лятото (юни, юли, август) за периода 1976-2005г. също както през пролетта варира между 150 мм и 200 мм.

ВОДИ

Водното богатство на територията на Община Момчилград е изразено чрез притоците на р. Арда. През Община Момчилград преминава р. Върбица – един от най-големите притоци на р. Арда, както и р. Нановишка. Изградени са още язовири и микроязовири,

които имат местно значение за водоснабдяването в района и развитието на сортен риболов.

ПОЧВИ

В района преобладават канелени горски почви, които се характеризират с маломощен хумусен слой (между 2 и 4 % хумусно съдържание). Тези почви са подходящи за отглеждане на интензивни култури, като слънчоглед, тютюн и трайни насаждения.

По поречията на реките са разпространени алувиално-ливадните почви, характеризиращи се с добро плодородие, но развитието на ерозионните процеси не позволява пълноценното използване на този потенциал.

ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ И ЗОНИ

На територията на Община Момчилград е характерно наличието на множество птици и по-специално грабливи видове като белоглавия, черния и египетския лешояди, скалния орел, черния щъркел, далматинския сокол и др. Интерес представляват и двата вида сухоземни костенурки и установените на територията на Общината редки видове влечуги и земноводни. За защита на местните видове е обявен и резерватът „Боровец“, създаден за съхраняване на естествената гора от черен бор. Към настоящия момент на територията на Община Момчилград по реда на Закона за защитените територии са обявени две защитени територии. При спазване разпоредбите на същия закон е обявена и природна забележителност „Вкаменената гора“.

Защитени територии по смисъла на Закона за защитените територии в Община Момчилград

Наименование (код в регистъра)	Категория	Площ (ха)	Населено място (землище)	Цел на обявяване (опазване)
Боровец (9)	Поддържан резерват	35,9	с. Равен	Естествени черноборови гори
Вкаменената гора (202)	Природна забележителност	7,5	с. Биволяне с. Татул	Скални образувания
Равен (456)	Защитена местност	25,1	с. Равен	-

Защитени зони по смисъла на Директивата за местообитанията, Директивата за птиците и Закона за биологичното разнообразие в Община Момчилград

Наименование (код в регистъра)	Категория	Площ (ха)	Населено място (землище)	Цел на обявяване (опазване)
Родопи-Източни (BG0001032)	Защитена зона по Директивата за местообитанията	217 446,89	с. Ауста с. Багрянка с. Биволяне с. Врело с. Гургулица с. Желепско с. Друмче с. Звездел с. Карамфил с. Конче с. Кос с. Кременец с. Лале с. Летовник с. Момина сълза с. Нановица с. Неофит	

			Бозвелиево с. Обичник с. Пазарци с. Пиявец с. Плешинци с. Постник с. Равен с. Свобода с. Седефче с. Синделци с. Соколино с. Татул с. Чайка с. Чомаково с. Чуково	
Студен кладенец (BG0002013)	Защитена зона по Директивата за птиците	15 995,24	с. Биволяне с. Гургулица с. Летовник с. Момина сълза с. Постник с. Чомаково	1. Опазване и поддържане на местообитанията на видовете птици за постигане на тяхното благоприятно природозащитно състояние; 2. Възстановяване на местообитанията на видове птици, за които е необходимо подобряване на природозащитното им състояние.

Демографско състояние

По данни на Националния статистически институт, към 31.12.2023 г., населението на Община Момчилград е 15 038 души, от които 7 495 в гр. Момчилград и 7 565 в селата. За сравнение, към м. септември 2021 г., когато и правено последното преброяване на населението, населението на Община Момчилград е било 14 353 души.

Динамиката на населението в Община Момчилград през годините е повлияна от историческите и демографските процеси в страната ни и тя е доста по-различна от обичайното за страната – увеличение до преброяването през 1985 г. и след това спад.

За Общината е характерно постоянно увеличаващото се население, регистрирано при всяко преброяване от 1934 г. до 1965 г. В следващия период – до 1975 г., има лек спад и отново възход до 1985 г., когато населението на Община Момчилград е наброявало 31 277 души. Този процес води до обезлюдяване на част от селата в Общината Момчилград и през 2021 г., при последното преброяване на населението, без нито един жител са с. Сярци и с. Юнаци.

*Таблица на адресно регистрираните по постоянен и по настоящ адрес лица в
Община Момчилград (данни към 15.06.2024 г.)*

Населено място	Постоянен адрес /общо/	Настоящ адрес /общо/	Постоянен и настоящ адрес на територията на съответното населено място /общо/
гр. Момчилград	19 866	9 544	8 505
с. Ауста	450	274	215
с. Багрянка	590	335	239
с. Балабаново	427	175	129
с. Биволяне	254	175	132
с. Врело	377	175	136
с. Върхари	525	204	168
с. Горско Дюлево	182	90	53
с. Груево	1 803	880	756
с. Гургулица	126	51	36
с. Девинци	249	121	101
с. Желепско	596	312	257
с. Друмче	79	24	17
с. Загорско	417	206	162
с. Звездел	1 344	553	455
с. Каменец	92	36	20
с. Карамфил	837	418	371
с. Конче	1 048	322	276
с. Кос	247	115	103
с. Кременец	124	59	31
с. Лале	676	315	273
с. Летовник	62	37	23
с. Момина сълза	53	33	24
с. Нановица	1 061	496	421
с. Неофит Бозвелиево	934	399	331
с. Обичник	33	23	8
с. Пазарци	706	282	242
с. Пиявец	244	97	70
с. Плешинци	124	62	45
с. Постник	439	248	207
с. Прогрес	812	430	386
с. Птичар	882	395	324
с. Равен	569	360	290
с. Ралица	111	46	35
с. Садовица	304	84	55
с. Свобода	260	140	96
с. Седефче	384	194	166
с. Седлари	649	271	222
с. Сенце	58	48	25
с. Синделци	1 145	363	303
с. Соколино	1 316	612	509
с. Сярци	1	0	0
с. Татул	142	94	71
с. Чайка	645	284	242
с. Чобанка	269	244	178
с. Чомаково	33	31	26
с. Чуково	683	328	275

с. Юнаци	6	0	0
Всичко за Община Момчилград:	42 234	19 985	17 009

Източник: ГРАО

4.3. Енергийна инфраструктура на Община Момчилград

4.3.1. Електроснабдяване

Снабдяването с електрическа енергия в Община Момчилград се осъществява посредством електроенергийната система на страната, като електропреносната и електроразпределителна мрежа и съоръженията към нея се стопанисват, поддържат и реконструират от операторите на съответните мрежи – „Електроенергиен системен оператор“ ЕАД и оператора на електроразпределителната мрежа - „Електроразпределение Юг“ АД.

Всички населени места на територията на Община Момчилград са електрифицирани. Възлов обект от електроенергийната система на страната на територията на Община Момчилград е до стнация 110/20 kV „Момчилград“, от която се захранват и съседните общини Джебел и Кирково.

4.3.2. Газоснабдяване и топлоснабдяване

На територията на Община Момчилград липсва газопреносна мрежа, както и централно топлоснабдяване. Обществените сгради и училища се отопляват чрез изградени локални отоплителни инсталации на течно гориво. Инсталациите са остарели, с висок експлоатационен разход и ниско ефективни. Газификация на обществените сгради и възможно да се постигне, ако се осъществи съвместен проект между общините Момчилград и Кърджали, тъй като най-близката точка от газопреносната мрежа до тях е газоразпределителна станция Хасково. Ползите от реализацията на един такъв проект биха били значително намаляване на разходите за поддръжка на социално-здравните и обществени дейности, намаляване на вредните емисии от твърди и течни горива и др.

В бъдеще се предвижда изграждането на магистрален газопровод, който да преминава през западната част на Община Момчилград. След реализацията на този проект може лесно и удобно да се изгради връзка към предвидената в Общия устройствен план на Община Момчилград производствена зона на север от града.

5. Политика в областта на енергийната ефективност на Община Момчилград в периода на действие на Програмата (2024 -2029 г.)

В периода на действие на Програмата политиката по енергийна ефективност на Община Момчилград следва да бъде насочена към постигането на реалистични и измерими цели с приоритизиране прилагането на системен подход, базиран на националното законодателство и действащите Директиви на ЕС в областите, насочени към ограничаване изменението на климата - енергийна ефективност, оползотворяване на енергия от възобновяеми източници, редуциране на емисиите на парникови газове в атмосферния въздух.

Програмата има за цел, чрез комбинирането на дейности и мерки на общинско ниво, да допринесе за:

- ✓ Проектна готовност на Община Момчилград за успешно усвояване на средства по оперативни програми на ЕС, свързани с повишаване на енергийната ефективност на сградния фонд и на системите за изкуствено улично и парково осветление в програмния период 2021-2027 г.;
- ✓ Проектна готовност на Община Момчилград за успешно усвояване на средства по Плана за възстановяване и устойчивост;
- ✓ Подобряване на енергийните характеристики на сградния фонд на Общината (приоритетни обекти) посредством реализацията на проекти за въвеждане на енергоспестяващи мерки в комбинация с прилагане на мерки за въвеждане в експлоатация на инсталации за оползотворяване на енергия от възобновяеми източници;
- ✓ Опазване на околната среда посредством намаляване на количествата генерирани емисии на парникови газове в атмосферния въздух;
- ✓ Системно намаляване на бюджетните разходи за енергия и горива, и създаване на възможност за реинвестиране на финансовия ресурс, спестен вследствие реализацията на проекти в областта на енергийната ефективност и оползотворяването на енергия от възобновяеми източници, в последващи проекти с аналогична насоченост.

По силата на действащото в Република България законодателство, общините разполагат с необходимите лостове и механизми да упражняват контрол и да реализират политика и дейности, водещи до повишаване на енергийната ефективност, да приемат стратегически решения в тази насока и в рамките на своите правомощия да налагат на възложителите на обекти изпълнението на енергоспестяващи мерки. В тази връзка, основни инструменти за общините могат да бъдат:

- Одобряване на общи и подробни устройствени планове;
- Осъществяване на строг контрол за използване на екологично съобразени технологии при реализацията на инвестиционни намерения в областта на строителството на нови сгради, реконструкцията, основното обновяване и основния ремонт на сгради. Съответствието с изискването за енергийна ефективност на сгради се определя по интегрирания показател „специфичен годишен разход на първична енергия“, в kWh/m², където „m²“ е общата кондиционирана/ отоплявана площ на съответната сграда;
- Насърчаване на частната инициатива, свързана с реализацията на инвестиционни проекти за повишаване на енергийната ефективност, както и на комбинирани проекти за подобряване на енергийните характеристики на сгради и оползотворяване на енергията от възобновяеми източници в тях;
- Провеждане на информационни кампании и предоставяне на стимули за намаляване потреблението на енергия, както и изпълнение на съвместни дейности със задължените по Закона за енергийната ефективност лица – търговци с енергия (вж. чл. 14, ал. 4 от Закона за енергийната ефективност).

Неразделна част от политиката на Община Момчилград в областта на енергийната ефективност следва да бъде съобразяването на инвестиционните намерения на Общината с Националния план за възстановяване и устойчивост, насочен към стимулирането на мерки, водещи до сгради с енергопотребление, близко до нула.

Предвид размера на националната цел за енергийни спестявания до 2030 г., както и на база на политиката на ЕС в рамките на т.нар. „Зелена сделка“, Община Момчилград следва да насочи усилията си в следните направления:

- При изпълнение на инвестиционни проекти за изграждане и въвеждане в експлоатация на нови сгради, последните да отговарят на националната дефиниция за „сгради с близко до нулево потребление на енергия“. Тази цел е реалистична и постижима при отчитане на заложените в настоящата Програма източници на финансиране за Програмния период 2021-2027 г., както и на база на другите възможни финансови инструменти, заложен в Програмата;

- При изпълнението на проекти за повишаване на енергийната ефективност на сгради, при които има частично изпълнени енергоспестяващи мерки и се цели тяхното „надграждане“, както и при реализацията на такива проекти в несанирани сгради, да се търсят оптимални варианти за достигането на нива на потребление на енергия в сградите, отговарящи на националната дефиниция за „сгради с близко до нулево потребление на енергия“.

Ключов момент, който е от значение за политиката на Община Момчилград в периода на действие на Програмата за енергийна ефективност (2024-2029 г.), това са целите, заложен в други стратегически документи, приети от Общинския съвет на Община Момчилград, а именно:

- ✓ План за интегрирано развитие на Община Момчилград 2021-2027 г.;
- ✓ Дългосрочна програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и биогорива за периода 2020-2030 г.

Доколкото Дългосрочната програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и биогорива обхваща твърде дълъг отрязък от време – 10 години, както и като се има предвид, че в рамките на действие на приетата от Общинския съвет на Община Момчилград **Дългосрочна програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и биогорива за периода 2020-2030 г.** понастоящем вече са приети достатъчно нови нормативни и общи административни актове, както на европейско така и на вътрешнодържавно ниво, тази Програма следва да бъде актуализирана, за да може да отговаря на съвременните предизвикателства в областта на енергията от възобновяемите източници, пред които е изправена местната власт.

Заложени инвестиционни намерения/ проектни идеи в областта на енергийната ефективност и оползотворяването на енергия от възобновяеми източници в План за интегрирано развитие на Община Момчилград за периода 2021-2027 г.:

Дейност/ проектна идея	Кратко описание /примерни мерки/	Индикативен бюджет /в хил. лева/
Внедряване на мерки за енергийна ефективност в публични сгради –	Модернизацията на външните ограждащи елементи, подмяна на дограма – прозорци, врати, витрини и др., топлинно изолиране на външните ограждащи елементи – външни стени, покриви. Модернизация	420.00

Програма по Енергийна Ефективност на Община Момчилград 2024-2029 г.

общински и държавни	на системите за поддържане на микроклимата, основен ремонт, модернизация или подмяна на локални източници на топлина/ котелни стопанства или прилежащите им съоръжения; изграждане на системи за оползотворяване на енергията от възобновяеми източници за енергийните потребности на обществени сгради /общински и държавни/. <i>Зона за въздействие – цялата територия на Общината</i>	
Внедряване на мерки за енергийна ефективност в жилищни сгради – многофамилни жилищни сгради и еднофамилни	Модернизацията на външните ограждащи елементи, подмяна на дограма – прозорци, врати, витрини и др., топлинно изолиране на външните ограждащи елементи – външни стени, покриви. Модернизация на системите за поддържане на микроклимата, основен ремонт, модернизация или подмяна на локални източници на топлина/ котелни стопанства или прилежащите им съоръжения; изграждане на системи за оползотворяване на енергията от възобновяеми за енергийните потребности на сградите.	750.00
Подмяна на съществуващото и изграждане на ново енергоефективно улично осветление в гр. Момчилград, с. Груево, с. Соколино, с. Багрянка, с. Прогрес, с. Равен, с. Нановица и с. Звездел	Подмяна на стълбове на улични лампи, подмяна на осветителни тела, въвеждане на електронна система за управление на уличното осветление, подмяна на кабели, храняващи уличното осветление.	350.00

Източник: Извадка от Приложение № 1 от План за интегрирано развитие на Община Момчилград за периода 2021-2027 г.

От гледна точка на планиране в краткосрочен и средносрочен аспект (времеви порядък от 3 до 5 години) в областта на оползотворяване на енергия от възобновяеми източници /ВИ/ в сгради, примерните административни и технически мерки, които могат да бъдат предприети от страна на местната власт на територията на Община Момчилград, са посочени в таблицата по-долу:

Административни мерки

ПРОЕКТ	Изходни условия	Приложение на енергия от ВИ	Роля и функции на Общината	Организационни партньори	Времева рамка	Резултати
Предвиждане на възможности	Закони, наредби, правилници	Слънчева енергия, биомаса,	Изпълнител	Министерства, експерти,	Постоянна	Общински наредби, правилници

Програма по Енергийна Ефективност на Община Момчилград 2024-2029 г.

за оползотворяване на енергия от ВИ в подробни устройствени планове		геотермална енергия /термопомпи/		общински съветници		
Насърчаване, подпомагане проекти за използване на енергия от ВИ, нови технологии	Закони, наредби, правилници	слънчева енергия; биомаса, геотермална енергия, иновативни технологии	Изпълнител/ възложител	Министерства, експерти, общински съветници	Постоянна	Закони, Общински наредби, правилници , които стимулират оползотворяването на енергия от ВИ
Информационни кампании за мерките за подпомагане, ползите и практическите особености на развитието и оползотворяването на енергия от ВИ	Информация, целеви групи	Всички видове енергия от ВИ	Изпълнител/ партньор	АУЕР, научни организации, доставчици, меди	Постоянна	Повишаване информиранията на гражданите, познания и квалификация на общински служители

Технически мерки

ПРОЕКТ	Изходни условия	Приложение на енергия от ВИ	Роля и функции на Общината	Организации -партньори	Времева рамка	Резултати
Въвеждане на система за енергиен мениджмънт	организации, технически	Всички видове енергия от ВИ	възложител/ изпълнител	АУЕР, фирми доставчици, научни организации, експерти	постоянна	База данни за потреблението на енергийни ресурси и горива по видове, производителност на слънчеви инсталации и др., анализи, подпомагане процеса на вземане на решения
Технически, предпроектни и проектни	Организации,	Всички видове ВИ	Възложител	АУЕР, научни организации,	първоначално 2021 г.; постоянна	Предпроектна готовност на Община

Програма по Енергийна Ефективност на Община Момчилград 2024-2029 г.

проучвания за ресурса на ВИ, биогорива, термпомпи, външно изкуствено осветление, зарядни станции за електромобили	технически, наредби			експерти, проектанти		Момчилград за оползотворяване на наличния ресурс и потенциал на енергия от ВИ
Оценка на енергийни спестявания в сгради, проверка за енергийна ефективност на отоплителни инсталации и климатични системи	Реализиран и проекти за повишаване на енергийната ефективност и оползотворяване на енергия от възобновяеми източници	Всички видове енергия от ВИ	Възложител	АУЕР, лица от публичния регистър на АУЕР по чл. 44 на ЗЕЕ	постоянна	Оценки за постигнати спестявания; проверени за енергийна ефективност отоплителни инсталации и климатични системи; резултати за обучение и информационни кампании

В дългосрочен порядък (времеви порядък от 10 години) мерките по оползотворяване на енергия от възобновяеми източници в сгради, подлежащи на планиране, условно могат да бъдат разделени в три групи:

- Административни- А
- Технически - Т
- Финансови- Ф

№	НАИМЕНОВАНИЕ НА МЯРКАТА	ВИД МЯРКА	ОЧАКВАН РЕЗУЛТАТ	ЦЕЛЕВА ГРУПА И/ИЛИ ДЕЙНОСТ	СЪЩЕСТВУВАЩА ИЛИ ПЛАНИРАНА	ВРЕМЕННА РАМКА

Програма по Енергийна Ефективност на Община Момчилград 2024-2029 г.

Приоритет 1		Намаляване на консумацията на енергия в общинския сектор чрез използване на енергия от възобновяеми източници (ВИ)				
1.	Продължаване въвеждането на енергоспестяващи мерки и на енергия от ВИ в общински сгради	A+T	Разработени проекти; Инсталирана мощност; Производство на енергия	Инвеститори; Крайни потребители; Общинска администрация	Планирана	2024-2034 г.
2.	Комбиниране на мерките по енергийна ефективност (ЕЕ) в сградния фонд с мерки по въвеждане на енергия от ВИ.	A+T	Повишено количество спестена енергия; Намаляване на вредните емисии в атмосферата; Подобряване на микроклимата в сградите.	Инвеститори; Строителни организации; Крайни потребители	Планирана	2024-2034 г.
3.	Проучване на възможностите за заместването на вносни горива и електроенергия с биомаса, използвани за отопление в училища, административни сгради и други сгради със социални функции и др.	A+Ф	Намалени разходи за електроенергия и горива; Увеличен дял на произведената енергия от ВИ; Редуциране на въглеродните емисии в атмосферата;	Крайни потребители; Общинска администрация	Планирана	постоянно
4.	Инсталиране на слънчеви термични колектори при ново строителство или при модернизация на сгради общинска собственост.	T+A+Ф	Нови инсталирани мощности; Повишено производство на топлинна енергия от слънцето; Спестени емисии; Намалени разходи за ел. енергия;	Инвеститори; Крайни потребители; Строителни организации;	Планирана	2024-2034 г.
5	Изграждане на инсталации за производството на електрическа енергия от фотоволтаици върху покривни и фасадни конструкции на сгради в т.ч. и общинска собственост.	T+Ф	Нови инсталирани мощности; Увеличено производство на енергия от слънцето; Редуцирани въглеродни емисии в атмосферата; Намалени разходи на общината за ел. енергия;	Инвеститори; Лица, упражняващи дейността по чл.21 ЗЕВИ Крайни потребители	Планирана /Предстояща	2024-2034 г.
6	Инсталиране на термосоларни инсталации за топла вода /слънчеви	T+A+Ф	Инсталирана мощност; Производство на енергия	Инвеститори; Строителни	Планирана /Предстояща	2024-2034 г.

Програма по Енергийна Ефективност на Община Момчилград 2024-2029 г.

	колектори/на общински сгради с целогодишно използване (общинска администрация, детски и социални заведения и др.).			организации ; Органи по планиране		
7	Инсталиране на акумулиращи осветителни тела, използващи фотоволтаични елементи	Т+Ф	Намалени разходи на общинската администрация за електрическа енергия; Редуцирани въглеродни емисии в атмосферата;	Инвеститор и; Крайни потребители	Препоръчителна/планирана	2024-2034 г.
8	Ремонт и модернизация на съществуващото улично осветление на територията на общината, чрез въвеждане на системи за ефективно управление на уличното осветление.	Т+Ф	Намалени разходи на общинската администрация за електричество и поддръжка на системата за улично осветление; Намалени вредни емисии; Повишаване на сигурността на гражданите през тъмната част от денонощието; Изграждане на улично осветление, в райони където няма инфраструктура	Крайни потребители ; Общинска администрация	Предстояща	2024-2034 г.
Приоритет № 2 Насърчаване използването на индивидуални системи за производство на енергия от ВИ в общественния сектор						
9	Съдействие на домакинствата при реализирането на проекти за изграждане на малки фотоволтаични централи и монтирането на соларни панели на покривите на сградите.	А	Увеличен брой на домакинствата, използващи енергия от ВИ; Намаляване на разходите за енергия на домакинствата; Редуциране на въглеродните емисии в атмосферата Изградена достъпна информационна среда и повишено гражданско съзнание за използване на енергия от възобновяеми източници;	Граждани; Крайни потребители ; Строителни организации ; Общинска администрация;	Планирана	Постоянно действаща

<p>10</p>	<p>Популяризиране пред обществеността облекчаване на използването на индивидуалните системи за производство на енергия от ВИ</p>	<p>А</p>	<p>Информираност за постигане на нисковъглеродни цели при ниски обществени разходи Нова инсталирана мощност (MW/година)</p>	<p>Граждани, бизнес с идеи за реализация на : Енергийни обекти за производство на електрическа енергия от ВИ с обща инсталирана мощност до 30 kW върху покривни и фасадни конструкции и на сгради, и върху недвижими имоти в границите на населени места Енергийни обекти на малки и средни предприятия за производство на електрическа енергия от ВИ върху покривни и фасадни конструкции и и върху недвижими имоти в производствени зони, с обща инсталирана мощност до 1 MW, включително; Енергийни обекти или монтиране и</p>	<p>Предстояща /планирана</p>	<p>Постоянно действаща</p>

				въвеждане в експлоатация на инсталации за производство на топлинна енергия и/или енергия за охлаждане от ЕВИ с обща инсталирана мощност до 100 kW, включително, в границите на населени места и производствени зони.		
Приоритет № 3 Административно обслужване на едно гише – създаване на център за административно обслужване (задължение, произтичащо от Закона за енергията от възобновяеми източници)						
11	Участие в обучения, семинари, курсове за повишаване на административния капацитет по прилагане и финансиране на мерки за ЕЕ и оползотворяване на енергия от ВИ	А+Ф	Обучени експерти, звена. По добра компетентност на общинската администрация Осигуряването на необходимата информираност и адекватно обучение са важен фактор за да се насърчи по-широкото навлизане на енергия от ВИ.	Служители на общинската администрация, привлечени консултанти	Планирана	Постоянно действаща
12	Предоставяне на административни, технически, правни и финансови консултации за енергийно обновяване на публични и частни сгради, консултации и съвети физически и/или онлайн с цел препоръчване на	А	Информация за подмяна на стари и неефективни отоплителни системи с модерни и по-ефективни уреди и консултации за внедряване на енергия от ВИ и технологии за съхранение на енергия в сградите.	Заинтересовани граждани и бизнес	Планирана	Постоянно действаща

Програма по Енергийна Ефективност на Община Момчилград 2024-2029 г.

	енергоспестяващи мерки и технологии, предоставяне на списък с доверени доставчици, както и на насоки за начините, по които може да се получи финансиране					
13	Повишаване на информираността относно ползите от използването на енергия от ВИ - провеждане на информационни кампании	А	Разясняване на ползите от използване на енергия от ВИ	Заинтересовани граждани и бизнес	Планирана	Постоянно действаща
14	Сформиране на партньорства, чрез които да се приложи система от услуги, която да консултира малките и средни предприятия за въвеждане на енергия от ВИ.	А	Разясняване на ползите от използване на енергия от ВИ	Заинтересовани бизнеси	Планирана	Постоянно действаща
Приоритет № 4 Проучване и финансиране на Община Момчилград при прилагане на местни ресурси на енергия от ВИ						
15	Създаване и/или актуализиране на план за необходимите бюджетни средства за реализация на общинските проекти за оползотворяване на енергия от ВИ	Ф	Поддържан актуален план за необходимите средства за реализация на проекти за оползотворяване на енергия от ВИ	Общинска администрация	Съществуваща/Актуализирана	ежегодна
16	Участие в конкурси, търгове, сесии за финансиране на проекти за оползотворяване на енергия от ВИ	А+Ф	Подготовка на документи за кандидатстване за финансиране на проекти	Инвеститори; Крайни потребители; Общинска администрация		Постоянно действаща
17	Изготвяне на устройствени планове за територии, подходящи за реализиране на проекти за	А+Т+Ф	Повишаване на дела на ЕВИ в крайното потребление на енергия; Спестяване на средства; Повишена цена на имотите	Инвеститори; Крайни потребители	планирана	2024-2034 г.

	оползотворяване на енергия от ВИ.					
18	Създаване на база данни за производството и потреблението на енергия от ВИ.	A+T	<p>Определяне на: -- производството/потреблението на енергия от ВИ, общо за общината, по населени места и по изпълнени проекти за годината; степента на постигане на поставените цели. Причините за допуснатите слабости, ако има такива и мерките за преодоляването им; състоянието на потреблението на биогорива и на изпълнението на мерки за производство и потребление на енергия от ВИ в общинския транспорт; ефективността на изпълнените мерки, финансовите и екологичните ползи; приоритетните за изпълнение на програмата за следващата година, като се направи оценка на очакваните ползи от изпълнение на конкретни проекти за енергия от ВИ и на проектната готовност; потенциалните източници за финансиране по планирани за изпълнение проекти.</p>	Общинска администрация	планирана	Постоянно действаща

6. Състояние на енергийното потребление в Община Момчилград

6.1. Сграден фонд на Община Момчилград

Сградите – собственост на Община Момчилград, са построени в широк времеви диапазон. Най-много сгради-общинска собственост са построени и въведени за първи път в експлоатация през 60-те, 70-те и 80-те години на двадесети век. През 90-те години

на миналия век на практика няма нито новопостроени сгради – общинска собственост, нито са извършвани някакви сериозни ремонти по съществуващите.

Предвид гореизложеното, състоянието на сградния фонд на Община Момчилград, от гледна точка на енергийната ефективност, е със сравнително недобри характеристики. Изключение правят сградите с изпълнени проекти за цялостно въвеждане на енергоспестяващи мерки, като останалата част от сградния фонд – собственост на Общината, се характеризира с:

- ✓ Високи коефициенти на топлопреминаване на външните ограждащи конструкции и елементи (външни стени, подове, покриви и прозрачни ограждащи елементи);
- ✓ Ниска ефективност на вътрешните отоплителни инсталации с гореща вода, предвид отсъствието на системна профилактика и ремонтно-възстановителни дейности;
- ✓ Ниска ефективност на системите за отопление, базирани на ръчно управляеми котелни централи при липса на автоматизация и адекватна поддръжка;
- ✓ Наличие на сгради, които към момента се отопляват директно с електрическа енергия без да са приложени високоефективни технологии (например термопомпени агрегати с директно изпарение);
- ✓ Ниска ефективност на осветителните инсталации, базирани на стари в технологично отношение осветителни тела;
- ✓ Липса или неправилно оразмеряване на необходимите общообменни вентилационни инсталации за частите от сградите със задължително опресняване на въздуха.

В по-голямата част от сградите, собственост на Общината, в които не е изпълнявано цялостно саниране са изпълнявани частични мерки, като:

- ✓ Подмяна на дограма;
- ✓ Частичен монтаж на допълнителна топлинна изолация по външни фасадни стени;
- ✓ Смяна на гориво-енергийна база за отопление от течно гориво на природен газ;
- ✓ Частична подмяна на осветителни тела с нови LED осветителни елементи.

В тази връзка и като се има предвид, че енергийната ефективност не е еднократен процес, а е непрекъснат стремеж към намаляване на разхода на енергия и доброто състояние на сградите, решаването на въпросите за цялостно саниране на общинския сграден фонд представлява сериозно предизвикателство пред ръководството на Община Момчилград и ангажираните експерти в администрацията за намиране на мерки, които биха намалили енергопотреблението с достатъчно кратък срок на откупуване на тези мерки през икономията на енергия, която би могло да бъде реализирана.

Тъй като, след частично саниране, ограждащите конструкции и инсталациите в сградите са в добро състояние, тук е ролята на задълбоченото проучване, прогнозиране и планиране на дейностите и мерките за повишаване на енергийната ефективност за постигане не само на енергоспестяващ, но и на икономически ефект от ремонтните дейности.

Предвид целите в областта на енергийната ефективност, заложи в Плана за интегрирано развитие на Община Момчилград за периода 2021-2027 г., както и при отчитане на обстоятелството, че държавната политика в областта на енергията от ВИ предвижда приоритетното комбиниране на мерки за повишаване на енергийната ефективност с мерки по оползотворяване на енергия от възобновяеми източници, като

Програма по Енергийна Ефективност на Община Момчилград 2024-2029 г.

фокус на настоящата Програма за енергийна ефективност ще се считат именно сградите – общинска собственост, в които след изпълнението на енергоспестяващи мерки се предвижда и изпълнението на мерки за оползотворяване на енергия от възобновяеми източници.

Реализирани и стартирани понастоящем проекти за въвеждане на енергоспестяващи мерки в сградния фонд – собственост на Община Момчилград, в рамките на Програмния период 2021-2027 г.

Наименование на Проекта	Източник на финансиране	Разгъната застроена площ на сградите /кв. м./	Крайна дата на изпълнение на отделните видове строителни и монтажни работи	Размер на инвестицията /в лева без ДДС/
„Основен ремонт – подобряване на енергийната ефективност и вътрешни преустройства на сградата на ОУ „Д-р Петър Берон“, гр. Момчилград – физкултурен салон“	Министерство на образованието и науката	470, 67	2024-2025 г.	403 370.88
„Подобряване на енергийната ефективност на сградата на ДГ „Щастливо детство“, гр. Момчилград	Оперативна програма за развитие на селските райони	1640,00	15.9.2025 г.	912 852.14
„Повишаване на енергийната ефективност/ основен ремонт и изграждане на ФЕЦ/ на ДГ „Здравец“, гр. Момчилград	Национален доверителен Екофонд	1640,00	15.9.2024 г.	492 471.00
Енергийно обновяване на сградата на читалище "Нов живот-1926“, основен ремонт на сграда с идентификатор 48996.104.380.1 по КККР на гр. Момчилград	Национален план за възстановяване и устойчивост	5637,01	30.10.2025 г.	1 003 082.00
Енергийно обновяване на общински сгради за спорт – основен ремонт на сгради с идентификатори ПИ 48996.104.79.2, 48996,104.79.3 и 48996.106.933.1 по КККР на гр. Момчилград	Национален план за възстановяване и устойчивост	1327,70	30.10.2025 г.	592 332.62
Енергийно обновяване на сградата на Общинска администрация – Момчилград, обл. Кърджали - основен ремонт на сградата в ПИ №48996.104.87.1	Национален план за възстановяване и устойчивост	1689,22	30.10.2025 г.	590 649.01

6.2. Състояние на частния сграден фонд

По отношение на съществуващите жилищни сгради в Община Момчилград, въведени в експлоатация преди 10 и повече години (95 % от жилищните сгради), основен проблем е използването на съвременни технологии в тях за подобряване на енергийната ефективност. Монтирането на изолация, подмяната на дограма, модернизиранието на

Програма по Енергийна Ефективност на Община Момчилград 2024-2029 г.

отоплителните инсталации, използването на слънчева енергия за битово горещо водоснабдяване, респективно - за производство на електрическа енергия за собствено потребление, могат да доведат до намаляване на енергийното потребление в стария сграден фонд с близо 50 %.

Външните стени на повечето стари сгради имат до 5 пъти по-големи топлинни загуби в сравнение със сградите, строени при спазване на новите норми за строителство, съобразени с шестото съществено изискване към строежите за енергийна ефективност, въведено в Закона за устройство на територията през 2005 г. Необходимо е да се продължи процесът на намаляване на високото енергийно потребление в жилищните сгради на територията на Община Момчилград.

Тенденцията, която ще бъде следвана от Община Момчилград за периода на действие на Плана за интегрирано развитие на Община Момчилград за периода 2021 – 2027 г., както и на настоящата Програма за енергийната ефективност, е да бъдат използвани всички лостове и механизми, залегнали в Националния план за възстановяване и устойчивост, както и в Оперативните програми на ЕС за програмния период 2021 – 2027 г. с оглед популяризирането и въвеждането на енергоспестяващи мерки в частния сграден фонд.

Сгради – собственост на Община Момчилград, обследвани за енергийна ефективност

Сграда	Разгъната застроена площ /кв. м./	Отопляема площ /куб. м./	Годишно потребление на енергия /kWh/год./	Фирма, извършила обследването за енергийна ефективност
СОУ „Н. Й. Вапцаров“, гр. Момчилград	4 536	17 910	13 300	„Калорал“ ЕООД, гр. Хасково
ОУ „Д-р Петър Берон“, гр. Момчилград	8 100	24 300	8 000	„Калорал“ ЕООД, гр. Хасково
ОУ „Н. Й. Вапцаров“, с. Груево	2 952	8 856	5 103	„Енергоефект Консулт“ ЕООД, гр. София
Читалище „Хр. Смирненски“, с. Равен	667	2 279	200	„Мотива“ ЕООД, гр. Хасково
Читалище „Единство“, с. Груево	411	1 340	200	„Мотива“ ЕООД, гр. Хасково
Читалище „Алеко Константинов“, с. Звездел	303	1 326	200	„Мотива“ ЕООД, гр. Хасково

Програма по Енергийна Ефективност на Община Момчилград 2024-2029 г.

Читалище „Н. Й. Вапцаров“, с. Нановица	653	1 592	200	„Мотива“ ЕООД, гр. Хасково
ЦДГ „Здравец“, гр. Момчилград	1 760	4 400	31 423	„Техноконтрол“ ЕООД, гр. София
ЦДГ „Зорница“, гр. Момчилград	1 584	3 960	23 098	„Аниди“ ЕООД, гр. Пловдив
ЦДГ „Пролет“, с. Нановица	756	1 040	11 040	„Аниди“ ЕООД, гр. Пловдив
ЦДГ „Слънце“, с. Груево	756	1 040	16 314	„Мотива“ ЕООД, гр. Хасково
Детска ясла „3-ти март“, гр. Момчилград	2 520	4 400	31 702	„Енергоефект Консулт“ ЕООД, гр. София
МБАЛ „С. Ростовцев“, гр. Момчилград	4 332	14 288	300 000	„ЕКО-АТ“ ЕООД, гр. София
Читалище „Нов живот“, гр. Момчилград	5 533	23 971	165 532	“Екселансенерджи“ ЕООД, гр. София
Сграда Общинска администрация	1 131	3 393	-	“Екселансенерджи“ ЕООД, гр. София

Необследвани за енергийна ефективност сгради – собственост на Община Момчилград с разгъната застроена площ над 1000 кв. метра

Сграда	Разгъната застроена площ /кв. м./	Отопляем обем /куб. м./	Година на въвеждане в експлоатация	Годишно потребление на енергия /kWh/ год./	Категория отопление
ОУ „Н. Й. Вапцаров“, с. Звездел	1 620	5 940	1952 г.	4 460	Парно отопление
ОУ „Св., св. Кирил и Методий“, с. Нановица	1 300	4 766	1950 г.	9 212	парно отопление
ОУ „Васил Левски“, с. Равен	1 400	3 620	1967 г.	4 258	парно отопление
СОУ -Общежитие, гр. Момчилград	2 500	7 500	1958 г.	31 109	парно отопление
ЦДГ „Щастливо детство“, гр. Момчилград	1 620	5 940	1976 г.	27 840	парно отопление
ЦДГ „Щастливо детство“, с. Звездел	1 620	5 940	1976 г.	4 460	парно отопление

Сгради с разгъната застроена площ до 250 кв. м. – собственост на Община Момчилград, неподлежащи на задължително обследване за енергийна ефективност по смисъла на чл. 38, ал. 1 от Закона за енергийната ефективност

№	Сграда	Населено място	Застроена площ /кв. м./	Разгъната застроена площ /кв. м./
1.	склад и кметство	с. Гургулица	52,5	52,5
2.	кметство	с. Дзелепско	102	204
3.	кметство	с. Чуково	70	140
4.	кметство	с. Чайка	117	117
5.	кметство	с. Загорско	60	60
6.	кметство	с. Върхари	108	108
7.	кметство	с. Груево	89	178
8.	кметство	с. Ауста	68	136
9.	кметство	с. Лале	180	156
10.	кметство	с. Седефче	64	64
11.	кметство	с. Пазарци	90	90
12.	кметство	с. Неофит Бозвелиево	82	82
13.	кметство	с. Постник	176	176
14.	кметство	с. Девинци	98,8	197,6
15.	кметство	с. Равен	201	201
16.	кметство	с. Биволяне	165	165
17.	кметство	с. Врело	165	165
18.	кметство	с. Татул	69	69

6.3. Системи за улично и парково осветление в Община Момчилград

Системите за улично и парково осветление на територията на Община Момчилград са собственост на Общината след предаването им от страна на електроразпределителното предприятие по силата на Закона за енергетиката от 2003 г.

Основните проблеми при уличното и парково осветление са свързани с физическата и моралната амортизация на мрежата, от която този тип осветление се захранва. Поради това, основните усилия на Общината следва да бъдат насочени не само към смяна на осветителните тела, но и към подмяна на захранващата мрежа. От съществено значение е и въвеждането на софтуер за дистанционно гъвкаво програмиране, както и на автоматизирана двупосочна система за управление на уличното осветление с оглед намаляване на разходите за електрическа енергия.

Стартиран проект за въвеждане на енергоспестяващи мерки във външното изкуствено улично осветление на територията на общинския център – гр.

Момчилград, както и други населени места от Общината

Следва да се отбележи, че освен подобряване на енергийните характеристики на сградния фонд чрез въвеждане на енергоспестяващи мерки, усилията на Община

Момчилград са насочени и към изпълнение на мерки за повишаване на енергийната ефективност на външното изкуствено улично осветление. Понастоящем Общината е получила одобрение финансиране по линия на Националния план за възстановяване и устойчивост в размер на 761 341,67 лв. без ДДС за реализация на инвестиционно намерение, свързано с повишаване на енергийната ефективност на 1852 броя осветителни точки, съставляващи уличното осветление на гр. Момчилград, с. Груево, с. Багрянка, с. Соколино, с. Равен, с. Нановица, с. Прогрес и с. Звездел. Предвижда се проектът да бъде изпълнен до 18.02.2025 г.

7. Цели и обхват на програмата

Основна цел на тази Програма е да бъдат идентифицирани обектите на интервенция с висок приоритет, в които реализацията на проекти за въвеждане на енергоспестяващи мерки ще бъдат с най-голям потенциал за постигане на преки ползи по отношение на спестяване на потребна и първична енергия и намаляване на емисии на парникови газове. Обхватът на Програмата е насочен както към въздействия в сградния фонд – собственост на Община Момчилград, така и към останалите сфери на дейност на Общината, като институция на местната власт.

Целите, подлежащи на определяне, следва да бъдат:

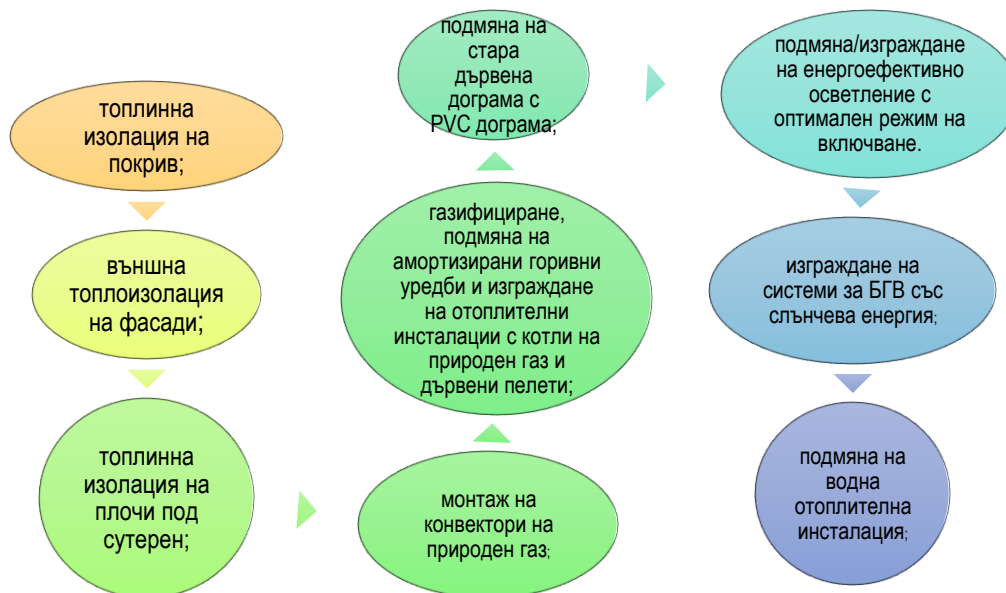
- **Конкретни** – да се идентифицират конкретни сгради за подготовка и реализация на проекти за саниране, да се набележат конкретни дейности във всички други сфери – външно изкуствено осветление, транспорт, комунални услуги и др. Особено важно е конкретизирането на целите в светлината на изискването за получаване на финансиране, сградите и обектите, за които се кандидатства да са включени в общинската програма за енергийна ефективност;
- **Измерими** – ефектите от реализация на проектите следва да бъдат обект на обследване за енергийна ефективност, извършено преди и след изпълнение на предвидените в тези проекти енергоспестяващи мерки и да подлежат на измерване от гледна точка на конкретни физически параметри (спестени количества електроенергия, топлинна енергия, природен газ, течно гориво);
- **Постижими** – заложените цели следва да бъдат обвързани с възможностите на съществуващи, утвърдени технологии за енергоефективно обновяване;
- **Ориентирани към постигането на конкретен приоритет и резултати**, т.е. целите да бъдат обвързани с националните цели в областта на енергийната ефективност и ограничаване изменението на климата, заложен в национални стратегически документи;
- **Обвързани с конкретни срокове** в периода на действие на настоящата Програма, т.е. до 2029 г.

7.1. Цели на Община Момчилград в областта на повишаване на енергийната ефективност – сграден фонд

Първостепенна цел в областта на енергийната ефективност е привеждането на сградния фонд в съответствие с изискванията на нормативната уредба по отношение на клас на енергопотребление и съответно – постигане на максималния възможен ефект по отношение на консумацията на енергия в сградите. Приоритетните за Общината проекти

следва да бъдат определени на база на специфичното потребление на първична енергия, съотнесено към единица площ.

Препоръчително е Общината да продължава да търси финансиране, за да се предприемат още мерки за енергийна ефективност, като приложими в сградите - общинска собственост (детски ясли, детски градини, училища, социални домове и заведения и други) са:

Мерките за повишаване на енергийната ефективност могат да бъдат комбинирани и със следните възможни дейности за насърчаване оползотворяването на енергия от възобновяеми източници:

- монтаж или подобряване/ модернизирание на отоплителна инсталация (на база изкопаеми горива и/или възобновяема енергия, с котел за охлаждане на димните газове под точката на росата —condensing boiler, термопомпи и др.) във всички сгради
- модернизиране на съществуваща вертикална отоплителна инсталация чрез изграждане на хоризонтална отоплителна система
- контролно-измервателни прибори за регулиране на температурата на вътрешния въздух и на водата
- монтаж или подобряване на инсталация за битово горещо водоснабдяване (на база изкопаеми горива или възобновяема енергия)
- монтаж или подобряване на вентилационна инсталация (принудителна вентилация с оползотворяване на топлината, принудителна смукателно-нагнетателна вентилация, смукателна вентилация)
- монтаж или подобряване на активна или хибридна охладителна система (например земносвързан топлообменник, въздухоохладител)
- подобряване на използването на дневната светлина
- активна осветителна система. Енергоефективно осветление.
- монтаж или подобряване на фотоволтаични системи
- промяна на енергоносителя за дадена инсталация

- подмяна на помпи и вентилатори
- топлинно изолиране на тръби

Котлите с директно изгаряне или котлите с междинен топлоносител, и съпроводени с резервоари за гореща вода, могат да бъдат съчетани с топлинни слънчеви инсталации

- инсталации за оползотворяване на слънчева енергия за отопление или охлаждане, и за битово горещо водоснабдяване /БГВ/ с различна мощност
- контролирано използване на гореща вода за битови нужди чрез датчик за контрол на количеството
- инсталиране на енергийноефективни офисни и битови уреди (за целта може Общината да се придържа към линията на „Зелени обществени поръчки“ . Зелените обществени поръчки са подход, чрез който общинските власти включват екологични критерии във всички етапи на процеса на провеждане на обществената поръчка, като по този начин насърчават разпространението на екологични технологии и разработването на екологосъобразни продукти.

Възобновяемите източници могат да бъдат и алтернатива на конвенционалните източници на енергия в сградния фонд чрез монтиране на :

- термопомпи от вида „въздух-въздух“;
- термопомпи от вида „въздух-вода“;
- земно свързани термопомпи за оползотворяване на топлината на земята;
- термопомпи с радиационен изпарител;
- слънчеви системи за БГВ;
- системи за отопление, оползотворяващи геотермална енергия;
- системи за отопление и охлаждане с оползотворяване на слънчева енергия;
- комбинирани системи за оползотворяване на слънчева енергия при производство на студ с озонобезопасни хладилни агенти;
- фотоволтаични системи за производство на електрическа енергия за собствено потребление;
- оползотворяване на топлина от отработения въздух (ефект от рекуперация на топлина в сгради вкл. високоефективни системи с двустепенно рекуперирание на топлина.

7.2. Цел на Община Момчилград в областта на повишаване на енергийната ефективност на системите за улично и парково осветление

Приоритетно за Общината, за периода на действие на настоящата Програма по енергийна ефективност, ще бъде продължаване на по-нататъшните действия за реализация на мерки за повишаване на енергийната ефективност в сгради, както и на уличното осветление, като усилията в тази насока ще бъдат концентрирани не само за територията на общинския център – гр. Момчилград, но и за малките населени места.

8. Избор на дейности и мерки

За реализиране на заложените цели, Община Момчилград планира да бъдат изпълнени следните дейности и приложени следните мерки:

8.1. Дейности във връзка с изпълнение на нормативните изисквания по Закона за енергийната ефективност

8.1.1. Дейности по обследване за енергийна ефективност и сертифициране на сгради по чл. 38 и следващи от Закона за енергийната ефективност

Обследването за енергийна ефективност е перманентен процес. Всички собственици на сгради, в които е извършено обследване за енергийна ефективност преди изпълнение на енергоспестяващи мерки са длъжни да изпълнят предписаните мерки в 3-годишен срок от датата на обследването. В 1-годишен срок след изпълнение на мерките следва да се извърши повторно обследване за енергийна ефективност с цел сертифициране. Сертификатът за енергийни характеристики е със срок на валидност от 7 до 10 години в зависимост от годината на въвеждане в експлоатация на сградата и класа ѝ на енергийно потребление по скалата на класовете за енергопотребление.

Тъй като Община Момчилград притежава голям брой сгради с разгъната застроена площ над 250 кв.м. (каквото е изискването за подлежащите на енергийно обследване сгради), процесът на възлагане на обследвания за енергийна ефективност – както преди, така и след изпълнение на енергоспестяващи мерки, на практика е непрекъснат. Водеща в общинската политика за възлагане на обследвания за енергийна ефективност е нуждата на съответната сграда от внедряване на енергоспестяващи мерки и очаквания срок на откупуване на инвестицията, вложена при изпълнението на тези мерки, през икономията на енергия.

Нормативната основа, на която понастоящем стъпват процедурите по обследване и сертифициране на сгради е Наредба № Е-РД-04-2 от 16 декември 2022 г. за обследване за енергийна ефективност, сертифициране и оценка на енергийните спестявания на сгради, издадена от министъра на енергетиката и министъра на регионалното развитие и благоустройството.

8.1.2. Дейности във връзка със задълженията на Община Момчилград за проверка за енергийна ефективност на отоплителни инсталации с водогрейни котли и климатични инсталации в сгради по чл. 49 и следващи от Закона за енергийната ефективност

Изискването за проверка за енергийна ефективност на водогрейни котли и климатични инсталации е развито в Наредба № Е-РД-04-1 от 14 март 2019 г. за условията и реда за извършване на проверка за енергийна ефективност на отоплителни инсталации с водогрейни котли по чл. 50, ал. 1 и на климатичните инсталации по чл. 50, ал. 1, условията и реда за изготвянето на оценка за енергийните спестявания, както и условията и реда за създаване, поддържане и ползване на базата данни по чл. 52 от Закона за енергийната ефективност. Основното правило, което се следва при проверката за енергийна ефективност на водогрейни котли с климатични инсталации е тази проверка да се извършва успоредно с обследването за енергийна ефективност на сградите, в които функционират такъв тип съоръжения. Логиката, която се следва при това правило е, че тези инсталации са част от сградата, предмет са енергийната обследване и влияят пряко на енергийния баланс на сградата.

С изпълнение на проверките за енергийна ефективност на отоплителни инсталации с водогрейни котли се цели постигането на следните резултати:

- Изпълнение на императивното изискване на Закона за енергийната ефективност за изпълнение на периодични проверки за енергийна ефективност на отоплителни инсталации с водогрейни котли;
- Идентификация на проблеми в техническото състояние и степента на амортизация на съоръженията;
- Идентификация относно слабости в експлоатацията, проблеми в настройки на горивни уредби и други подобни, водещи до преразходи на енергийни ресурси и на тази база планиране на дейности и мерки за тяхното отстраняване. Възможност за оценка и избор на икономически най-изгодните мерки за въздействие с цел постигане на оптимално потребление на енергия и горива в сградите при осигуряване на максимални условия на комфорт на обитателите.

8.1.3. Дейности във връзка със задълженията на Община Момчилград за обследване за енергийна ефективност на системи за улично и парково осветление по чл. 57, ал. 2, т. 4 от Закона за енергийната ефективност

В съответствие с Наредба Е-РД-04-05 от 08 септември 2016 г. за определяне на показателите за разход на енергия, енергийните характеристики на предприятия, промишлени системи и системи за външно изкуствено осветление, както и за определяне на условията и реда за извършване на обследване за енергийна ефективност и изготвяне на оценка за енергийни спестявания, в 1-годишен срок след изпълнение на енергоспестяващите мерки трябва да бъде извършено повторно обследване за енергийна ефективност на въведеното енергоспестяващо улично осветление, което да послужи като основа за изготвянето на оценка за достигнатите в резултат на реализираните мерки енергийни спестявания. Удостоверенията за енергийни спестявания, които ще бъдат издадени на Община Момчилград след изпълнението на енергоспестяващи мерки по уличното осветление са търгуеми финансови инструменти, които Общината може да прехвърли възмездно на задължени лица – търговци с енергия по смисъла на чл. 14, ал. 4 от закона за енергийната ефективност и по този начин да си възвърне част от вложените в изпълнените мерки инвестиции.

8.2. Избор на енергоспестяващи мерки на приоритетни обекти от сградния фонд на Община Момчилград

Най-често анализираните и планирани мерки за намаляване на енергийната консумация са свързани с подобряване на техническите показатели на външните ограждащи конструкции на сградите:

- Топлоизолация на външни стени, подове, покриви;
- Подмяна на дограма.

Чрез използване на съвременни изолационни материали и дограми, изброените мерки водят до понижаване на коефициента на топлопреминаване през външните ограждащи конструкции на сградите и до намаляване на степента на инфилтрация до стойности, съобразени с изискванията за енергийна ефективност. Често срещани проблеми при топлоизолирането на външната сградна обвивка и подмяната на дограми са:

- Недооразмеряване или преоразмеряване на дебелината на външната топлинна изолация на сградите; Неоразмеряването на изолацията води до по-големи загуби през зимата, преоразмеряването пък повишава нуждата от охлаждане през лятото;
- Неправилен избор на техническите показатели на топлоизолационните материали спрямо вида на третираната външна повърхност (коефициент на топлопроводност; плътност; влагопропускливост; механична якост);
- Неправилен избор на техническите показатели на прозрачни външни елементи на сградите (монтиране на входни врати от PVC профили; избор на стъклопакети с лоши оптични показатели; липса на функция „вертикално отваряне“ при външни прозорци - особено за училищата и др.).

Следващата по значимост група енергоспестяващи мерки в сгради са насочени към:

- Подобряване функционирането на локални котелни централи и абонатни станции - чрез цялостната им подмяна или подмяна на части от тях;
- Подобряване работата на сградните инсталации за отопление - чрез цялостна или частична подмяна;
- Подобряване работата на общообменни вентилационни системи - чрез цялостна подмяна или частична реконструкция;
- Подобряване работата на инсталациите за БГВ - чрез цялостна подмяна или частична реконструкция;
- Подобряване работата на инсталациите за осветление - чрез цялостна подмяна или частична реконструкция;

Често срещани проблеми в обследванията за енергийна ефективност и планирането на пакети от енергоспестяващи мерки по сградните инсталации са:

- Неправилно определяне на експлоатационните параметри на инсталациите още в периода на обследване;
- Цялостно игнориране на възможностите за изпълнение на енергоспестяващи мерки по сградните инсталации още на етап „обследване на сградата“ и планиране на мерки за повишаване на енергийната ефективност само по сградната обвивка;
- Неправилно определяне на потенциала за енергоспестяване в сградата, което впоследствие може да рефлектира до невъзможност за доказване на планирания размер на икономииите на енергия.

Третата група възможни мерки е в насока на задължителната оценка относно възможността за оползотворяване на енергия от възобновяеми източници успоредно с въвеждането на енергоспестяващи мерки в сгради. Следва да се отбележи, че при извършване на обследване за енергийна ефективност одиторите са длъжни да извършат анализ на възможностите за въвеждане на технологии оползотворяване на енергията от възобновяеми източници в доклада от обследването, като например:

- Термопомпени системи за отопление и охлаждане;
- Слънчеви колектори за БГВ;
- Фотоволтаични инсталации за производство на електрическа енергия за собствено потребление;
- Използване на биомаса за отопление и БГВ.

Четвъртата, последна група мерки, са мерките, насочени към формиране на адекватни поведенчески модели на обитателите на сгради, насочени към оптимално използване на енергията, като:

- Правила за опресняване на въздуха в помещенията;
- Инструкции за ползване на вентилационните системи;
- Инструкции за ползване на индивидуални системи за регулиране на температурата в отделните помещения

Анализираните разходоефективни пакети/ групи от енергоспестяващи мерки на изпълнение или в процес на изпълнение проекти за обновяване на общински сгради (основно училища и детски градини) показват, че енергийни спестявания до нивото на действащите към момента нормативни изисквания за енергийна ефективност на този тип сгради в експлоатация се постигат основно с пакети, формирани от енергоспестяващи мерки по сградната обвивка, частично по инсталации за осветление и в малка част – на енергоспестяващи мерки, свързани с подобряване на енергийните характеристики на техническите системи. Въпреки доказаната разходоефективност (най-ниска цена на kWh годишно спестена енергия и най-високите нива на специфични спестявания на крайна енергия kWh/ m²) при изпълнение на енергоспестяващи мерки по сградната обвивка, само с тези мерки и при планирани минимални нормативни изисквания към сградните елементи е трудно да бъде постигнато дълбоко обновяване (достига се до енергийни спестявания не повече от 60 % и клас на енергопотребление на сградите „В“).

За извършване на дълбоко обновяване е необходимо формиране на разходоефективни пакети от мерки, които освен базовите мерки за повишаване на енергийната ефективност на сградната обвивка следва да включват и мерки, свързани с подобряване на енергийните характеристики на системите, които осигуряват микроклимата в сградата, в т.ч и смяна на гориво-енергийната база (когато това е технически възможно и икономически обосновано). В тази връзка използването на енергия от възобновяеми източници, като вид смяна на гориво-енергийната база, освен че ще допринесе за постигане на по-висок процент спестявания, е и стъпка за постигане изискванията на Наредба № 7 от 2004 г. на министъра на регионалното развитие и благоустройството за енергийна ефективност на сгради, за привеждане на съществуващия сграден фонд в „сгради с близко до нулево потребление на енергия“.

„Дълбокото“ саниране с много по-сериозни и всеобхватни мерки за енергийна ефективност е икономически по-изгодно от това, което цели покриване на минималните изискуеми нива за енергийната ефективност на сградите. Въпреки това, за правилното планиране и преценка относно необходимостта от конкретния пакет енергоспестяващи мерки е необходимо да са налице следните предпоставки:

- Достъпност на избраните дейности мерки;
- Степен на амортизация на сградите и инсталациите в тях;
- Висока степен на точност при определяне на необходимите инвестиции;
- Проследимост (измеримост) на резултатите от въвеждане на мерки за енергийна ефективност;
- Ясни контролни механизми за вложените бюджетни средства;

- Оценка на възможностите за мултиплициране на резултатите от използването на избраните мерки и дейности в други обекти със значителна енергийна консумация.

8.3. Избор на мерки за повишаване на енергийната ефективност на системите за изкуствено улично осветление в Община Момчилград

Най-разпространените и планирани мерки за намаляване на консумацията на енергия в системите за улично и парково осветление са свързани с:

- подмяна на осветителните тела със светодиодни;
- подмяна на системите за регулиране и управление на уличното осветление в различните часови зони на тъмната част от денонощието;
- изграждане на локални фотоволтаични системи с акумулаторни батерии към отделните осветителни тела.

Възлов момент при изпълнението на енергоспестяващи мерки в системите за изкуствено улично осветление е захранващата осветителните уредби електрическа инсталация. В тази връзка усилията на Община Момчилград следва да бъдат насочени и към подмяна на захранващата уличното осветление кабелна мрежа.

9. Очаквани ефекти от изпълнението

Максимално точното предвиждане за очакваните ефекти от изпълнението на дейностите и мерките за повишаване на енергийната ефективност ще даде възможност за цялостна технико-икономическа оценка на програмата за енергийна ефективност на Община Момчилград. Най-важните моменти, които ще се реализират с Програмата, са следните:

- Икономия на електрическа енергия;
- Икономия на горива;
- Намалени емисии на парникови газове;
- Икономия на финансови средства.

За някои от мерките е възможно да се получи сравнително дълъг срок на откупуване, но в тези случаи трябва да се има предвид, че мерките не само подобряват енергийната ефективност, а възстановяват експлоатационните качества на сградата, също така и тяхната екологична значимост. Важно е да се подчертае, че ефектът от реализирането на дейностите и мерките се изчислява на база на действащите в момента цени на топлинната и електрическата енергия и на горивата. Тези цени ще продължават да се повишават, вследствие на непрекъснато растящите цени на горивата на международните пазари, поради което срокът на откупуване ще бъде по-кратък в сравнение с направените изчисления. Допълнителна предпоставка за намаляване на срока на възвращаемост на инвестициите е и регламентираната от Закона за енергийната ефективност възможност за възмездно прехвърляне издадените на общините удостоверения за енергийни спестявания към задължените по същия закон лица – търговци с енергия.

Приоритетни цели

Цел № 1: Изпълнение на обследвания за енергийна ефективност и сертифициране по реда на Закона за енергийната ефективност на сградите с разгъната застроена площ над 250 кв.м – собственост на Община Момчилград.

Очаквани резултати: Повишена готовност за кандидатстване и получаване на безвъзмездна финансова помощ в рамките на програмния период 2021-2027 г., по Националния план за възстановяване и устойчивост, както и по национални програми за енергийна ефективност и оползотворяване на енергия от възобновяеми източници.

Цел № 2: Изпълнение на енергоспестяващи мерки въз основа на обследване за енергийна ефективност на системите за улично осветление и подготовка /проектиране/ за изпълнение на мерките в териториалния обхват на обследването.

Очаквани резултати: Повишена готовност за кандидатстване и получаване на безвъзмездна финансова помощ в рамките на програмния период 2021-2027 г., а както и по Националния план за възстановяване и устойчивост.

Цел № 3: Намаляване на консумацията на енергия в частния жилищен сектор посредством подпомагане за усвояване на финансиране по национални и европейски програми за повишаване на енергийната ефективност и оползотворяване на енергията от възобновяеми източници чрез монтиране и въвеждане в експлоатация на локални инсталации за производство на електрическа енергия за собствено потребление.

Очаквани резултати:

Намаляване на годишния разход на енергия за битови нужди;

Намаляване на количествата доставяна електрическа енергия за битови нужди;

Подобрен енергиен комфорт на обитаваните сгради;

Намаляване на емисиите на парникови газове;

Подобряване на градската среда.

Цел № 4: Намаляване на консумацията на енергия в общинския сграден фонд посредством изпълнение на проекти за повишаване на енергийната ефективност и оползотворяване на енергията от възобновяеми източници чрез монтиране и въвеждане в експлоатация на локални инсталации за производство на електрическа енергия от възобновяеми източници за собствено потребление.

Очаквани резултати:

Намаляване на годишния разход на енергия;

Намаляване на количествата на доставяните електрическа енергия и природен газ;

Подобрен енергиен комфорт и работна среда в експлоатираните сгради;

Намаляване на емисиите на парникови газове.

10. Етапи на изпълнение

Настоящата Програма за енергийна ефективност на Община Момчилград за периода 2024-2029 г. ще се изпълнява поетапно, като за всеки от определените приоритетни обекти за интервенция ще бъдат изпълнени следните етапи:

а/ Инвестиционно намерение

Включва извършването на определени проучвателни действия, включително пазарно проучване, с които се цели да се установи целесъобразността от осъществяване на инвестиционното намерение, начините и мащаба на изпълнението му. Тези проучвания

следва да бъдат използвани като базови за определяне на окрупнения финансов ресурс, необходим за съответния обект на интервенция.

б/ Предварително (предпроектно) проучване

Предпроектното проучване обхваща проучване за състоянието на обектите, в които е планирано да бъдат реализирани мерки и дейности за намаляване на енергийното потребление – състояние на съоръженията и инсталациите, конструкциите, енергийните системи, изследване на енергийните разходи за последните години. Като част от предпроектното проучване се изпълняват конструктивно обследване и съставяне на технически паспорт на сградата по реда на Закона за устройство на територията и обследване за енергийна ефективност на сградата преди изпълнение на енергоспестяващи мерки по реда на Закона за енергийната ефективност.

в/ Инвестиционен проект

При изпълнение на комплекс от мерки за повишаване на енергийната ефективност на сградите, извършеното предварително обследване за енергийна ефективност и конструктивното обследване с издаване на технически паспорт на сградата представляват подробно задание за изготвяне на инвестиционен проект по реда на Закона за устройство на територията в една или няколко от следните негови разновидности идеен и/ или технически, технически и/ или работен.

г/ Подготовка и изпълнение на строителството

Включва подготовката на всички необходими документи от съгласуването и одобряването на инвестиционния проект, и издаването на строително разрешение, през избора на конкретен изпълнител и изпълнение на планираните строително-монтажни работи, до издаване на акт за въвеждане на строежа в експлоатация.

д/ Мониторинг

С цел установяване на постигнатите резултати от изпълнение на проекта, не по-рано от 1 календарна година след приемането на изпълнените строително-монтажни работи и издаване на акт за въвеждане на строежа в експлоатация, се извършва повторно обследване за енергийна ефективност, с което се установяват и доказват постигнатите, в резултат на изпълнените енергоспестяващи мерки, енергийни спестявания.

11. Източници на финансиране

Общинските администрации разполагат с ограничени възможности за финансиране на проекти за повишаване на енергийната ефективност. Основната възможност е всяка община да реализира подобни проекти с външно финансиране. За тази цел Община Момчилград следва да поддържа високо ниво на компетентност и административен капацитет, като работи активно по всички направления, даващи възможност за привличане на външно финансиране за изпълнение на проекти.

11.1. Източници на безвъзмездна финансова помощ по проекти за повишаване на енергийната ефективност

а/ Национален план за възстановяване и устойчивост

Националният план за възстановяване и устойчивост е основен източник за финансиране до 2026 г. Основната цел на Националния план е да способства за икономическото и

социално възстановяване от кризата, породена от пандемията от COVID – 19. В преследването на тази цел са групирани набор от мерки и реформи, които имат съществен принос към възстановяването на потенциала за растеж на икономиката и да го развият, като осигурят устойчивост на негативни външни въздействия. Това ще позволи в дългосрочен план постигането на стратегическата цел за конвергенция на икономиката и доходите до средноевропейските. Същевременно, Планът полага основите за зелена и цифрова трансформация на икономиката в контекста на амбициозните цели на Зелената сделка.

б/ Фондове на Европейския съюз за Програмния период 2021 – 2027 г.

Основен инструмент за общините е „Програма за развитие на регионите 2021 – 2027 г.“. Програмата обхваща 40 градски общини и включва следните основни дейности:

- Мерки за насърчаване на икономическата активност, вкл. инфраструктура за бизнес и предприемачество (вкл. сгради), бизнес и индустриални паркове;
- Енергийна ефективност и устойчиво обновяване на жилищни и обществени сгради;
- Устойчива мобилност, вкл. градска мобилност;
- Пътна инфраструктура, функционални връзки и пътна безопасност;
- Зелена градска инфраструктура и сигурност в обществени пространства;
- Образователна инфраструктура за предучилищно, училищно и висше образование, включително детски градини;
- Здравна и социална инфраструктура;
- Жилищно настаняване;
- Култура, спорт и туризъм.

в/ Финансов механизъм на Европейското икономическо пространство и Норвежки финансов механизъм

По линия на тези механизми се предоставя безвъзмездна финансова помощ по следните програми:

- Местно развитие;
- Енергетика;
- Околна среда;
- Култура;
- Фонд „Активни граждани“;
- Развитие на бизнеса;
- Социален диалог;
- Правосъдие;
- Вътрешни работи;
- Двустранен фонд.

г/ Национален доверителен Екофонд (НДЕФ)

Фондът е създаден през м. октомври 1995 г. по силата на суапово споразумение „Дълг срещу околна среда“ между правителството на Конфедерация Швейцария и

правителството на Република България. Съгласно чл. 66, ал. 1 от Закона за опазване на околната среда, целта на Фонда е управление на средства, предоставени по силата на суапови сделки за замяна „Дълг срещу околна среда“ и „Дълг срещу природа“ от:

- международна търговия с предписани емисионни единици за парникови газове;
- продажба на квоти за емисии на парникови газове за авиационни дейности, както и от
- средства, предоставени на база на други видове споразумения с международни, чуждестранни или български източници на финансиране, предназначени за опазване на околната среда в Република България.

Фондът допринася за изпълнение на политиката на българското правителство и поетите от страната международни ангажименти в областта на опазване на околната среда. Националният доверителен Екофонд е независима институция, която осигурява безвъзмездно финансиране срещу 15 % самоучастие на общините в бъдещи проекти в следните приоритетни области:

- Ликвидиране на замърсявания, настъпили в миналото;
- Намаляване замърсяването на въздуха;
- Опазване чистотата на водите;
- Опазване на биологичното разнообразие.

11.2. Източници за осигуряване на възмездно финансиране на проекти за повишаване на енергийната ефективност

Фонд „Енергийна ефективност и възобновяеми източници“ /Национален декарбонизационен фонд/

Фонд „Енергийна ефективност и възобновяеми източници“ е револвиращ фонд, създаден по силата на Закона за енергийна ефективност под формата на публично-частно партньорство, като автономно юридическо лице с цел осигуряване на финансиране, съфинансиране и предоставяне на частични кредитни гаранции за реализацията на инвестиционни проекти, свързани с повишаване на енергийната ефективност и оползотворяването на енергия от възобновяеми източници. Фондът оказва подкрепа на българските фирми, общини и частни лица при разработването на проекти в областта на енергийната ефективност и възобновяемите източници на енергия.

Основен принцип при учредяване на Фонд „Енергийна ефективност и възобновяеми източници“ е реализацията на проекти в условията на публично-частно партньорство. Въз основа на изготвен от Министерство на енергетиката законопроект за изменение и допълнение на Закона за енергийната ефективност предстои преименуването на Фонда с наименованието **Национален декарбонизационен фонд**.

ЕСКО договори (договори с гарантиран резултат)

Съгласно чл. 72 от Закона за енергийната ефективност, ЕСКО договорите имат за предмет изпълнението на мерки за повишаване на енергийната ефективност в сгради, предприятия, промишлени системи и системи за външно изкуствено осветление, като възстановяването на направените инвестиции и изплащането на дължимото на

изпълнителя възнаграждение се извършва за сметка на реализираните икономии на енергия.

Съгласно Закона за общинския дълг, ЕСКО договорите съставляват общински дълг, поради което, като се има предвид сериозният размер на инвестициите в изпълнението на енергоспестяващи мерки, ЕСКО схемата не е особено атрактивна за общините.

Договори за енергийноэффективни услуги

Съгласно чл. 65 от Закона за енергийната ефективност, енергийноэффективните услуги имат за цел комбиниране на доставката на енергия с енергоэффективна технология и/ или с действие , което обхваща експлоатацията, поддръжката и управлението, необходими за предоставяне на услугата, и водят до проверимо, измеримо или оценимо повишаване на енергийната ефективност и/ или спестяване на първични енергийни ресурси.

Енергийноэффективните услуги се извършват въз основа на писмени договори, сключени между задължените лица – търговци с енергия и крайни клиенти на енергия (каквито са и общините) и включват изпълнението на една или повече дейности и мерки за повишаване на енергийната ефективност, определени в Наредба № Е-РД-04-3 от 04.05.2016 г. на министъра на енергетиката за допустимите мерки за осъществяване на енергийни спестявания в крайното потребление на енергия, начините за доказване на постигнатите енергийни спестявания, изискванията към методиките за тяхното оценяване и начините за потвърждаването им.

12. Наблюдение и контрол

Максимално точното отчитане на изпълнението на дейностите и мерките за повишаване на енергийната ефективност, инкорпорирани в проекти за изпълнение на енергоспестяващи мерки, ще даде възможност за цялостна технико-икономическа оценка на Програмата за енергийна ефективност на Община Момчилград и в частност – получаване на коректна оценка за постигнатите резултати от всеки реализиран проект. За целите на контрола върху изпълнението, в Програмата е необходимо да се използва набор от показатели. В повечето случаи е задължително това да бъдат целеви стойности, които в агрегиран вид да съответстват на целите на Програмата. С оглед наблюдението и контрола по изпълнение на Програмата, е необходимо да са налице следните предпоставки:

- да са дефинирани индикатори/ показатели, способстващи за формализиране на данните в наблюдаваните обекти на интервенция;
- да бъде правилно определена периодичност на събираната информация;
- периодично да се изготвят доклади с анализи на събраните данни;
- да се възложат функции и отговорности по осъществяване на мониторинга и анализа.

От съществено значение е да бъде определена група от експерти/ специалисти, които да бъдат отговорни за наблюдението и контрола на изпълнението на дейностите по Програмата. Тази група ще определя индикаторите за наблюдение и на базата на тези индикатори ще извършва:

- периодични прегледи на постигнатия напредък по отношение на изпълнение на целите за енергийни спестявания;

Програма по Енергийна Ефективност на Община Момчилград 2024-2029 г.

- разглеждане на резултатите от междинните оценки;
- анализи на резултатите от изпълнението на мерките и дейностите;
- оценка на степента на постигане на целите и на устойчивостта на резултатите;
- разглеждане на степента на постигане на целите на устойчивостта на резултатите;
- разглеждане на предложенията за промяна на мерките.

Първоначално определените индикатори за наблюдение са систематизирани в таблицата по-долу:

№	Индикатори	Мярка	Отчетна стойност за плановия период (2024 – 2029 г.)	Източник на данни	Периодичност на отчитане	Анализ (причини за неизпълнение/ преизпълнение)
1	Обследване за енергийна ефективност на сгради, подлежащи на саниране	брой		Общинска администрация	Годишно	
2	Обследвания за енергийна ефективност на системи за улично осветление	брой		Общинска администрация	Годишно	
3	Проверки за енергийна ефективност на отоплителни инсталации с водогрейни котли	брой		Общинска администрация	Годишно	
4	Последващи и обследвания за енергийна ефективност на сгради (след изпълнение на енергоспестяващи мерки) с цел доказване на енергийни спестявания и	брой		Общинска администрация	Годишно	

Програма по Енергийна Ефективност на Община Момчилград 2024-2029 г.

	издаване на актуални сертификати за енергийни характеристики					
5	Инвестиционно проектиране за енергийно саниране на сгради	брой		Общинска администрация	Годишно	
6	Инвестиционно проектиране за повишаване на енергийната ефективност на системи за улично осветление и парково осветление	брой		Общинска администрация	Годишно	
7	Проекти за енергийно саниране на сгради	брой		Общинска администрация	Годишно	
8	Проекти за повишаване на енергийната ефективност на системи за улично осветление	брой		Общинска администрация	Годишно	
9.	Годишна икономия на крайна/ потребна енергия в общински сгради	kWh/y		Общинска администрация	Годишно	
10	Годишна икономия на първична енергия в общински сгради	kWh/y		Общинска администрация	Годишно	
11	Годишно намаление на емисии на парникови газове	t/y		Общинска администрация	Годишно	
12	Планирани собствени	х. лв./ г.		Общинска администрация	Годишно	

	разходи за подготовка на проекти за енергийна ефективност					
13	Планирани собствени разходи за изпълнение на проекти за енергийна ефективност	х. лв./ г.		Общинска администрация	Годишно	
14	Привлечено безвъзмездно финансиране по проекти за енергийна ефективност	х. лв./ г.		Общинска администрация	Годишно	
15	Привлечено възмездно финансиране по проекти за енергийна ефективност	х. лв./ г.		Общинска администрация	Годишно	
16	Получени удостоверения за енергийни спестявания	брой		Общинска администрация	Годишно	

13. Отчет на изпълнението

В съответствие с чл. 12, ал. 7 от Закона за енергийната ефективност, Изпълнителният директор на Агенция за устойчиво енергийно развитие утвърждава образец на отчетна форма за изпълнението на дейностите и мерките от програмите за енергийна ефективност. Изготвяните отчети се представят на хартиен и магнитен носител в Агенцията не по-късно от 01 март на годината, следваща годината на отчитане и подлежат на публикуване на интернет страницата на Община Момчилград.

Годишните отчети за изпълнените енергоспестяващи дейности и мерки, представяни в Агенция за устойчиво енергийно развитие, представляват синтезиран вид на данните от наблюдаваните индикатори, т.е. всеки годишен отчет на практика дава основа за навременен анализ на изпълнението на Програмата и внасяне на необходимите допълнения и корекции.

Програмата за енергийна ефективност на Община Момчилград за периода 2024 – 2029 г. е стратегически документ с отворен характер. Тя може да бъде изменяна и

допълвана въз основа на промени в нормативните актове и програмните документи на национално ниво.

Списък на използваните източници:

1. Национален план за възстановяване и устойчивост на Република България;
2. Дългосрочна национална стратегия за подпомагане обновяването на националния сграден фонд от жилищни и нежилищни сгради до 2050 г.;
3. Интегриран план в областта на енергетиката и климата на Република България за периода 2021 – 2030 г.;
4. Стратегия за устойчиво енергийно развитие на Република България до 2030 г. с хоризонт до 2050 г.;
5. Политики и мерки за насърчаване на икономически ефективно основно подобряване на енергийните характеристики на жилищните сгради в Република България (издадени от министъра на регионалното развитие и благоустройството през 2020 г.);
6. План за интегрирано развитие на Община Момчилград за периода 2021 – 2027 г.;
8. Краткосрочна и Дългосрочна програми за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и биогорива на Община Момчилград;
9. Директиви на Европейския съюз в областта на енергийната ефективност и възобновяемите източници.

Програмата по енергийна ефективност на Община Момчилград за периода 2024 – 2029 г. е приета с решение №124 от Протокол №10 от заседанието на Общинския съвет на Община Момчилград, проведено на 26.09.2024 г.